

EXPUNERE DE MOTIVE

**la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații de
identificare, analiză și reglementare a pieței serviciilor de tranzit comutat al apelurilor în
rețelele publice de telefonie din România**

Cuprins

CAPITOLUL I Introducere	3
1.1. Cadrul legislativ. Scopul demersului de identificare și analiză a pieței relevante corespunzătoare serviciilor de tranzit comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie. Perioada de timp acoperită de analiza de piață.	3
1.2. Metodologia utilizată pentru identificarea și analiza piețelor relevante	4
1.3. Principalii indicatori de caracterizare a pieței cu amănuntul a serviciilor de telefonie la puncte fixe din România în perioada 2013 - 2017	6
1.4. Structura pieței de gros a serviciilor de tranzit a apelurilor în rețele publice de telefonie	8
 CAPITOLUL II Piața relevantă de gros corespunzătoare serviciilor de tranzit comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie	 10
2.1. Delimitarea și definirea segmentelor de rețea corespunzătoare serviciilor de originare, tranzit și terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie în vederea furnizării de servicii de apeluri la puncte fixe	10
2.2. Piața serviciilor de tranzit comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie	11
2.2.1. Descrierea serviciilor de tranzit al apelurilor într-o rețea publică de telefonie	11
2.2.2. Identificarea pieței relevante a produsului	12
2.2.3. Concluzii cu privire la piețele relevante ale produsului identificate	17
2.2.4. Piața geografică relevantă	17
 CAPITOLUL III Aplicarea testului celor trei criterii în cazul piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie	 18
3.1. Considerații de ordin general	18
3.2. Aplicarea „testului celor trei criterii” în cazul pieței serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie	18
3.2.1. Bariere ridicate și netranzitorii la intrarea pe piață	18
3.2.2. Dinamica pieței de tranzit – tendința către concurență efectivă	26
3.2.3. Eficiența aplicării legii concurenței	35
3.3. Concluzii cu privire la aplicarea „testului celor trei criterii” pe piața serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie	35
3.4. Piața serviciilor de tranzit comutat al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 în rețeaua Telekom Romania Communications S.A.	36
 CAPITOLUL IV Retragera obligațiilor impuse în sarcina societății Telekom Romania Communications S.A. pe piața serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor	 37
4.1. Intrarea în vigoare a retragerii obligațiilor	37

CAPITOLUL I

Introducere

1.1. Cadrul legislativ. Scopul demersului de identificare și analiză a pieței relevante corespunzătoare serviciilor de tranzit comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie. Perioada de timp acoperită de analiza de piață.

Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (denumită în continuare *ANCOM* sau *Autoritatea*) are obligația, în conformitate cu prevederile art. 15 și 16 din Directiva-cadru¹, transpuse în dreptul intern prin dispozițiile Capitolului VII din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011², de a proceda la definirea și analizarea piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice din România susceptibile de a fi reglementate *ex ante*. În acest demers, în conformitate cu dispozițiile art. 92 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, ANCOM trebuie să țină seama de recomandarea Comisiei Europene privind piețele de produse și servicii din sectorul comunicațiilor electronice ale căror caracteristici pot justifica impunerea unor obligații specifice în sarcina furnizorilor de rețele sau de servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață („piețe susceptibile de reglementare *ex ante*”), adoptată în conformitate cu art. 15 alin. (1) din Directiva-cadru (denumită în continuare *Recomandarea CE*), precum și de instrucțiunile Comisiei Europene pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață în conformitate cu cadrul de reglementare comunitar pentru rețele și servicii de comunicații electronice, adoptate în conformitate cu art. 15 alin. (2) din Directiva-cadru (denumite în continuare *Instrucțiunile CE*). În conformitate cu dispozițiile art. 92 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, ANCOM poate identifica și alte piețe relevante decât cele incluse în recomandarea prevăzută la art. 15 alin. (1) din Directiva-cadru.

Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE³ a fost adoptată în anul 2003 în temeiul art. 15 alin. (1) din Directiva-cadru, fiind înlocuită, începând cu data de 17 decembrie 2007, de Recomandarea Comisiei Europene 2007/879/CE⁴, care, la rândul ei, a fost înlocuită, începând cu data de 9 octombrie 2014, de Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/UE⁵.

Instrucțiunile Comisiei Europene 2002/C165/03⁶ au fost adoptate în anul 2002 în temeiul art. 15 alin. (2) din Directiva-cadru.

Scopul realizării prezentei analize de piață este evaluarea necesității definirii și, după caz, definirea unor piețe relevante susceptibile de a fi reglementate *ex ante* în ceea ce privește serviciile de tranzit național comutat al apelurilor, precum și analizarea situației concurențiale pe piața astfel definită, în sensul determinării eventualilor furnizori cu putere semnificativă, și stabilirea măsurilor de reglementare necesare pe piețele analizate, ca urmare a evoluțiilor înregistrate la nivelul sectorului comunicațiilor electronice din România în perioada 2013 – 2017.

Ca urmare a analizei de piață efectuate pentru perioada 2008 - 2012, în prezent, este în vigoare Decizia președintelui ANCOM nr. 1154/2013⁷.

¹ Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru comun de reglementare pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice, cu modificările ulterioare

² Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 privind cadrul comunicațiilor electronice, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 140/2012, cu modificările și completările ulterioare

³ Recomandarea Comisiei Europene 2007/879/CE cu privire la piețele relevante ale produselor și serviciilor de comunicații electronice pentru care este posibilă reglementarea *ex ante*, conform Directivei 2002/21/EC emisă de Parlamentul și de Consiliul Europei privind cadrul comun de reglementare pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice

⁴ Recomandarea Comisiei Europene 2007/879/CE privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante*, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice

⁵ Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/EU privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante*, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice

⁶ Instrucțiunile Comisiei Europene 2002/C165/03 pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață în conformitate cu cadrul de reglementare comunitar pentru rețele și servicii de comunicații electronice

⁷ Decizia președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații nr. 1154/2013 privind identificarea pieței relevante corespunzătoare serviciilor de tranzit comutat al apelurilor

Având în vedere faptul că, în urma acestei analize, Autoritatea a impus o serie de obligații specifice în sarcina societății Telekom Romania Communications S.A., furnizor desemnat ca având putere semnificativă pe piața relevantă corespunzătoare serviciilor de tranzit comutat al apelurilor în rețelele publice din România, prezentul document reevaluează situația concurențială și obligațiile impuse pe această piață relevantă, în sensul menținerii, retragerii, modificării sau impunerii de noi obligații.

Perioada de timp avută în vedere de ANCOM până la efectuarea următoarei revizuirii a definiției pieței relevante în ceea ce privește serviciile de tranzit comutat al apelurilor în rețelele publice fixe este de cel mult trei ani de la data intrării în vigoare a măsurilor supuse prezentei consultări publice.

1.2. Metodologia utilizată pentru identificarea și analiza piețelor relevante

În vederea monitorizării evoluției sectorului comunicațiilor electronice, a definirii piețelor relevante și a evaluării situației concurențiale la nivelul acestora, precum și a stabilirii instrumentelor adecvate de reglementare *ex ante* pentru atingerea obiectivelor stabilite de dispozițiile legale în vigoare, ANCOM analizează o serie de indicatori (economici, tehnici, statistici, sociali etc.) care permit evaluarea în termeni cantitativi și calitativi a caracteristicilor serviciilor. Pe baza indicatorilor de analiză sunt evaluate caracteristicile piețelor din sectorul comunicațiilor electronice, atât din perspectivă statică, cât și din perspectivă dinamică. Astfel, în funcție de particularitățile serviciilor care fac obiectul analizei, ANCOM cercetează în perspectivă, pentru un interval de timp de câțiva ani, dacă piața prezintă sau nu caracteristici care să determine evoluția acesteia către concurență efectivă.

Piețele relevante pe care se analizează situația concurențială sunt delimitate pe baza unor criterii economice stabilite de Comisia Europeană, utilizate de toate autoritățile de reglementare din sectorul comunicațiilor electronice din statele membre ale Uniunii Europene. De asemenea, ANCOM trebuie să țină cont de condițiile particulare existente la nivelul pieței din România, aplicând procedura specifică pentru definirea pieței relevante, menționată în cuprinsul art. 15 din Directiva-cadru. Aceste prevederi ale Directivei-cadru se aplică atât în cazul piețelor relevante identificate în Recomandarea CE, cât și în cazul altor piețe relevante pe care ANCOM intenționează să le definească, în urma aplicării „testului celor trei criterii”. De asemenea, potrivit aceluiași art. 15 din Directiva-cadru, în procesul de realizare a analizelor de piață, ANCOM trebuie să respecte principiile dreptului concurenței și să ia în considerare Instrucțiunile CE. Demersul analitic pornește de la studierea comportamentului de consum al utilizatorilor de servicii la momentul analizei pieței și a probabilității modificării semnificative a acestuia într-un orizont de timp de câțiva ani.

Metodologia, criteriile și instrumentele de identificare a piețelor de produse/servicii din sectorul comunicațiilor electronice, ale căror caracteristici pot justifica impunerea de către ANCOM a unor obligații specifice în sarcina furnizorilor de rețele și servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață, precum și identificarea propriu-zisă a acestor piețe relevante, sunt prezentate în cele ce urmează.

Scopul definirii piețelor relevante este acela de a identifica, în mod sistematic, constrângerile concurențiale care se manifestă asupra furnizorilor de servicii de comunicații electronice ce acționează pe o anumită piață. Piața relevantă a produsului cuprinde toate produsele sau serviciile care sunt considerate de către utilizatorii finali ca fiind interschimbabile sau substituibile atât din punctul de vedere al utilizării date acestora, caracteristicilor fizice și funcționale, respectiv al prețului, cât și în ceea ce privește condițiile de concurență sau/și structura cererii și a ofertei pentru produsele respective⁸.

Astfel, identificarea unei piețe relevante pornește de la analiza pieței produsului/serviciului, ca urmare a segmentării sectorului comunicațiilor electronice în funcție de anumite criterii. În cadrul fiecărui segment al comunicațiilor electronice, ANCOM identifică piețele relevante ale produsului/serviciului pornind fie de la un produs/serviciu singular, fie de la un grup de produse/servicii, la care vor fi adăugate alte produse/servicii pe baza criteriilor substituibilității cererii, respectiv a ofertei. Ținând seama de convergența tehnologiilor în sectorul comunicațiilor electronice, ANCOM determină situațiile în care produse/servicii din segmente diferite pot face parte din aceeași piață relevantă.

⁸ A se vedea, de exemplu, considerentul nr. 32 din Hotărârea Curții Europene de Justiție (denumită în continuare *CEJ*) în cauza 6-72 (Europemballage Corporation și Continental Can Company Inc. împotriva Comisiei Europene), considerentul nr. 25 din Hotărârea CEJ în cauza 31/80 (NV L'Oréal și SA L'Oréal împotriva PVBA „De Nieuwe AMCK”), considerentul nr. 27 din Hotărârea CEJ în cauza 322/81 (NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin împotriva Comisiei Europene), Comunicarea Comisiei Europene 97/C 372/03 privind definirea pieței relevante în sensul dreptului comunitar al concurenței (denumită în continuare *Nota Comisiei privind definirea pieței*), precum și Instrucțiunile Comisiei Europene 2002/C165/03.

Piața geografică relevantă reprezintă zona în care sunt localizați furnizorii produselor din piața relevantă a produsului, zonă în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de arii geografice vecine, consecință a unor condiții concurențiale diferite. În domeniul comunicațiilor electronice, identificarea pieței geografice relevante se realizează, în principal, pe baza următoarelor criterii: aria acoperită de rețea sau de elementele infrastructurii asociate, existența unor limite geografice determinate de aplicabilitatea unor acte normative sau administrative, analiza acordurilor de acces și interconectare. Aplicarea acestor criterii se completează, acolo unde este cazul, cu aplicarea criteriilor substituibilității cererii și ofertei.

Criteriul substituibilității cererii este utilizat pentru determinarea produselor/serviciilor considerate de utilizatori ca interschimbabile datorită caracteristicilor fizice, funcționale și de preț. Substituibilitatea cererii se determină pe baza comportamentului trecut al utilizatorilor, observat în strânsă corelație cu fluctuațiile prețului, dar și pe baza comportamentului probabil în cazul unei variații ipotetice semnificative, de lungă durată a prețului. Evaluarea gradului de substituibilitate ține cont de măsura în care consumatorii vor fi dispuși să-și asume costurile schimbării unui produs/serviciu cu altul și timpul necesar producerii acestei schimbări. Piața relevantă a produsului/serviciului cuprinde toate produsele/serviciile care sunt substituibile din punct de vedere al cererii.

Criteriul substituibilității ofertei este utilizat pentru determinarea produselor/serviciilor care sunt sau pot fi considerate interschimbabile de către utilizatorii finali datorită utilizării date acestora, caracteristicilor fizice și funcționale, respectiv a prețului, ce pot fi oferite de furnizorii care pot intra pe piața relevantă fără asumarea unor costuri ridicate sau riscuri considerabile, fără a parcurge un proces de restructurare tehnologică și într-un orizont rezonabil de timp. Substituibilitatea ofertei este analizată în subsidiar, iar în cazul în care efectele sale asupra stabilirii prețului pe piață sunt echivalente cu cele ale substituibilității cererii, atunci este considerată în consecință. În cazul în care oferirea anumitor produse/servicii necesită modificări semnificative ale rețelei sau infrastructurii existente, investiții suplimentare semnificative sau un timp îndelungat, aceste produse/servicii nu vor fi incluse în piața relevantă. Așadar, piața relevantă a produsului/serviciului cuprinde toate produsele/serviciile care sunt substituibile din punct de vedere al ofertei.

Identificarea pieței geografice se face în funcție de aria acoperită de rețea sau de elementele infrastructurii asociate, existența unor limite geografice impuse prin lege sau alte acte administrative, analiza acordurilor de acces și interconectare. Aplicarea acestor criterii se completează, acolo unde este cazul, cu criteriile substituibilității cererii și ofertei.

Evaluarea substituibilității cererii și a ofertei se poate realiza pe baza testului monopolistului ipotetic. Un produs/serviciu sau un grup de produse/servicii determină o piață unică dacă un unic furnizor ipotetic al produsului/serviciului respectiv poate impune o creștere mică, dar semnificativă și de durată a prețului fără a pierde un volum de vânzări care să-i afecteze negativ profiturile. În cazul în care creșterea tarifară se dovedește neprofitabilă, urmare a faptului că utilizatorii vor substitui produsele/serviciile analizate cu alte produse/servicii, atunci piața va fi definită astfel încât să includă produsele/serviciile respective.

Odată definită piața relevantă, ANCOM analizează, pe baza unui set de criterii cantitative și calitative, dacă piața respectivă este sau nu concurențială, în sensul inexistenței sau, dimpotrivă, al existenței unor furnizori cu putere semnificativă. În acest scop, ANCOM ia în considerare unul sau mai multe din următoarele criterii: cota de piață și stabilitatea acesteia în timp, integrarea pe verticală, numărul concurenților (actuali și potențiali), existența unor bariere la intrarea pe piață, puterea de contracarare a utilizatorilor, evoluția prețurilor și nivelul profitului, gradul de diversificare a produselor, dimensiunile furnizorilor, controlul asupra unei rețele sau infrastructuri asociate greu de duplicat, economiile de scară, economiile de scop, avantajul tehnologic, accesul facil la resurse financiare, existența unei rețele dezvoltate de distribuție. În ipoteza determinării unor furnizori cu putere semnificativă, ANCOM impune acestora obligații corespunzătoare pentru a remedia problemele concurențiale identificate.

Ca parte integrantă a acestei analize, ANCOM a cercetat evoluția principalilor indicatori de piață pe baza unui studiu în rândul furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, pentru a obține informații complete și corecte, care să reflecte cu acuratețe realitatea pieței din România a serviciilor de tranzit comutat. Studiul în rândul furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații

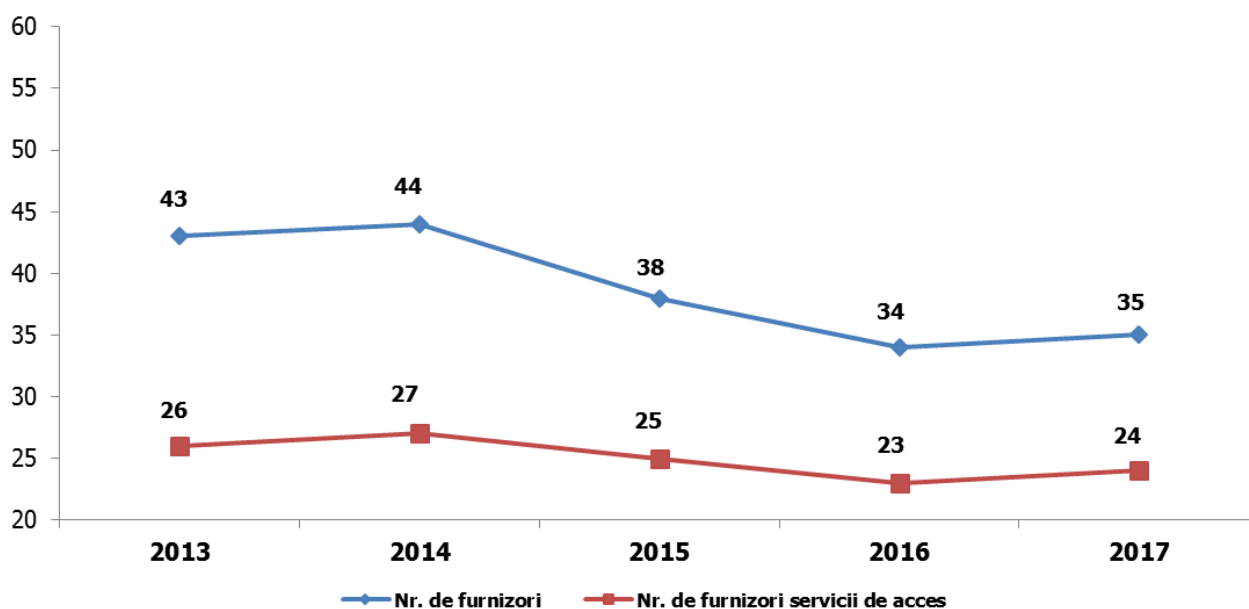
electronice s-a bazat pe un chestionar transmis furnizorilor actuali sau potențiali de servicii de tranzit comutat, reprezentând oferta pe această piață.

Întrebările din chestionar au urmărit măsurarea unor parametri precum caracteristicile cererii și ale ofertei, constrângerile tehnice, legale sau economice (controlul unei resurse greu de duplicat, bariere existente în calea intrării pe segmentul de piață aferent furnizării serviciilor de tranzit comutat al apelurilor), substituibilitatea cererii între diferitele categorii de servicii, limitele geografice ale furnizării acestor servicii. Răspunsurile au fost analizate de către ANCOM în corelație cu o serie de informații obținute din alte surse, cum ar fi datele colectate în conformitate cu Decizia președintelui ANCOM nr. 333/2013⁹, sau date rezultate din întâlniri avute cu operatorii, litigii deschise sau petiții transmise către Autoritate. În final, informațiile coroborate au permis formularea unui set de concluzii privind situația concurențială pe segmentul de piață analizat și au stat la baza fundamentării măsurilor de reglementare în ceea ce privește serviciile care reprezintă obiectul analizei de piață.

1.3. Principalii indicatori de caracterizare a pieței cu amănuntul a serviciilor de telefonie la puncte fixe din România în perioada 2013 - 2017

La sfârșitul anului 2017, existau 35 de furnizori de servicii de comunicații electronice care dețineau licențe de utilizare a resurselor de numerotație pentru servicii de telefonie la puncte fixe, activi la nivelul pieței cu amănuntul, oferind atât servicii de acces prin intermediul rețelilor proprii sau prin rețelele de acces ale unor terți (prin acces la bucla locală), cât și servicii de apeluri, inclusiv prin acces indirect la rețeaua unor terți (prin procedurile de selectare/preselectare a transportatorului și/sau prin intermediul cartelelor preplătite). Atât numărul total de furnizori de servicii de telefonie la puncte fixe, cât și numărul de furnizori de servicii de acces la puncte fixe a oscilat, înregistrând atât creșteri, cât și scăderi, pe parcursul perioadei analizate – au apărut furnizori noi sau au dispărut (prin achiziții, fuziuni, faliment), numărul total de furnizori ajungând la 35 în 2017, față de 43 în 2013, iar numărul de furnizori de servicii de acces a scăzut la 24 în 2017, de la 26 în 2013.

Figura nr. 1.1. – Evoluția numărului de furnizori de servicii de telefonie la puncte fixe, respectiv a numărului de furnizori de servicii de acces, în perioada 2013 - 2017

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori

⁹ Decizia președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații nr. 333/2013 privind raportarea unor date statistice de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice sau de servicii de comunicații electronice destinate publicului

Piețele cu amănuntul ale serviciilor de apeluri

În ceea ce privește serviciile de apeluri, în anul 2017, traficul de voce de tipul „oricine către oricine” furnizat prin intermediul rețelelor proprii a scăzut aproape la jumătate comparativ cu anul 2013, în timp ce traficul către servicii cu valoare adăugată a scăzut cu 56% în aceeași perioadă. De asemenea, volumul traficului de apeluri pentru acces dial-up la internet a scăzut semnificativ în anul 2017 față de anul 2013, respectiv cu 93%.

Tabelul nr. 1.1. - Structura pieței de servicii de telefonie la puncte fixe în funcție de categoriile de apeluri. Evoluție în perioada 2013 – 2017.

Indicator	2013	2014	2015	2016	2017
Trafic voce originat prin rețele proprii (mil. min.) (exclusiv trafic către servicii cu valoare adăugată)	5.073	4.540	3.802	3.247	2.740
Trafic către servicii cu valoare adăugată (mil. min.)	124	144	120	111	55
Trafic apeluri pentru acces dial-up la internet (mil. min.)	0,55	0,17	0,07	0,05	0,04

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

Din punct de vedere al traficului de voce originat prin rețele proprii către alte rețele, în funcție de categoria de utilizatori care l-a realizat, aproximativ 67% din acesta a fost originat de către utilizatorii persoane fizice (1.829 milioane minute), restul de 910 milioane minute fiind trafic originat de utilizatorii persoane juridice.

Tabelul nr. 1.2. prezintă cotele de piață ale societății Telekom Romania Communications S.A. și ale principalilor concurenți pe piața serviciilor de telefonie la puncte fixe, în funcție de traficul de apeluri originate prin intermediul rețelelor proprii, exclusiv traficul din apeluri către numere pentru servicii cu valoare adăugată (către numere naționale nongeografice din domeniile 0Z=08 și 0Z=09 ale PNN și numere naționale scurte). Societatea RCS & RDS S.A. este principalul furnizor alternativ, având o cotă de piață de aproximativ 3%, calculată în funcție de traficul realizat în anul 2017.

Tabelul nr. 1.2. - Cotele de piață ale furnizorilor de servicii de acces la puncte fixe, în funcție de traficul de voce* realizat prin intermediul rețelelor fixe în perioada 2008 ----> 2017

Furnizor	2008	---->	2013	---->	2017
Orange România					
RCS & RDS					
Telekom Romania Communications					
UPC Romania					
Vodafone Romania					
Alți furnizori					

*exclusiv trafic dial-up pentru acces la internet și trafic pentru servicii cu valoare adăugată (apeluri către numere naționale scurte și numere naționale nongeografice din domeniile 0Z=08 și 0Z=09 ale PNN).

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

Așadar, în ansamblu, se remarcă, o scădere semnificativă a cotei Telekom Romania Communications S.A și o creștere constantă a cotelor de piață deținute de operatorii alternativi pe piețele serviciilor de telefonie fixă, în contextul unei piețe în scădere continuă.

Ca tendințe generale pe piață, se observă atât o creștere a numărului de oferte „la pachet”, conținând servicii de retransmisie a programelor audiovizuale, acces la servicii de internet în bandă largă, telefonie la puncte fixe și mobile, cât și răspândirea rețelelor de tip IP ca platforme principale pentru furnizarea serviciilor de telefonie la puncte fixe. În acest sens menționăm că, la sfârșitul lui 2017, conform datelor raportate Autorității, rata de penetrare a pachetelor de servicii în România ajunsese la 65%.

1.4. Structura pieței de gros a serviciilor de tranzit a apelurilor în rețele publice de telefonie

În funcție de locația rețelei de origine/destinație, serviciile de tranzit al apelurilor în rețelele publice de telefonie se împart în servicii de tranzit național și, respectiv, servicii de tranzit internațional.

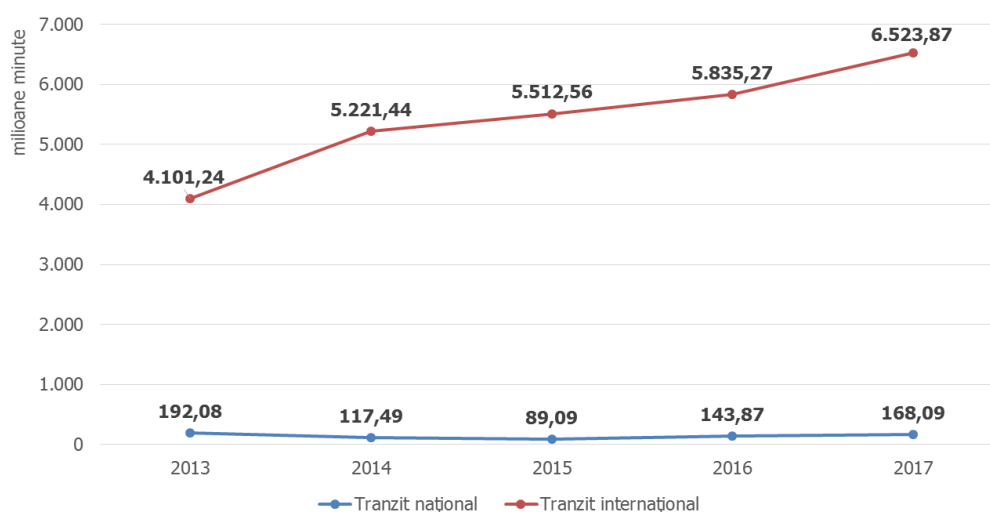
Având în vedere că, în conformitate cu reglementările în vigoare¹⁰, serviciile de origine și terminare a apelurilor sunt definite corespunzător unei arhitecturi de rețea organizată pe un singur nivel, în cazul pieței din România, serviciile de tranzit național se referă exclusiv la serviciile de interconectare care asigură preluarea apelurilor din rețeaua unui operator din România și transportul acestora prin rețeaua operatorului care furnizează serviciul de tranzit către o altă rețea publică din România, fixă sau mobilă.

Serviciile de tranzit internațional al apelurilor se referă la serviciile de interconectare care asigură preluarea apelurilor din rețeaua unui operator și transportul acestora prin rețeaua operatorului care furnizează serviciul de tranzit către o altă rețea publică de comunicații electronice, în condițiile în care cel puțin una dintre rețelele din care se preia sau în care se transferă traficul este din afara României. În funcție de rețeaua din care provine sau în care se transferă traficul, tranzitul internațional poate fi de tipul internațional de intrare (rețeaua care preia traficul este din România), tranzit internațional de ieșire (rețeaua în care se transferă traficul este din afara României), respectiv, tranzit internațional între două rețele din afara României (ambele rețele – din care se preia și în care se varsă traficul – sunt din afara României).

În urma analizării informațiilor transmise Autorității, a rezultat faptul că, în anul 2017, 30 de operatori au furnizat servicii de tranzit, din care 10 servicii de tranzit național către rețele publice mobile și/sau fixe, iar 28 servicii de tranzit internațional, existând furnizori care ofereau ambele tipuri de servicii de tranzit.

Așa cum se poate observa din Figura nr. 1.2., piața de tranzit național a înregistrat o scădere cu 12,5% a volumului total în perioada 2013 – 2017, fiind caracterizată de fluctuații mari în această perioadă (de exemplu, volumul pieței s-a înjumătățit în anul 2015), în mare parte ca urmare a intrării, respectiv ieșirii de pe piață a unor operatori. Practic, majoritatea traficului între rețelele din România (99,4% în anul 2017) este schimbat direct între furnizorii de servicii de origine și de terminare a apelurilor, fără a fi nevoie decât într-o foarte mică măsură de servicii de tranzit național. Pe de altă parte, serviciile de tranzit internațional au continuat trendul pozitiv, înregistrându-se o creștere de aproape 60% a volumului de minute, în anul 2017 față de anul 2013.

Figura nr. 1.2. – Evoluția volumelor totale aferente serviciilor de tranzit național și internațional al apelurilor în rețelele publice de telefonie, în perioada 2013– 2017

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

¹⁰ A se vedea „Referatul de aprobare la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie” din anul 2017, disponibil la http://www.ancom.org.ro/uploads/forms_files/Decizia_2017_1085_referat_fix1515409628.pdf.

În ceea ce privește cei mai importanți furnizori de servicii de tranzit de pe piața din România, tabelul 1.3. prezintă structura pieței în funcție de cotele de piață deținute de aceștia în perioada 2013 - 2017.

Tabelul nr. 1.3. - Structura pieței serviciilor de tranzit național*/tranzit internațional al apelurilor în rețele publice de telefonie, în perioada 2013– 2017**

Indicator	2013	2014	2015	2016	2017
Volum de trafic tranzit național (mil. minute), din care:	192,08	117,49	89,09	143,87	168,09
Combridge					
Digital Cable Systems					
GTS Telecom					
Media Sat					
Net-Connect Communications			✂		
Nobel Romania					
Nooh Media					
Prime Telecom					
Telekom Romania Communications					
Trans Tel Services					
Alți furnizori (activi anterior anului 2017)					
Volum de trafic tranzit internațional (mil. minute), din care:	4.101,24	5.221,44	5.512,56	5.835,27	6.523,87
Orange România					
RCS & RDS					
Telekom Romania Communications					
UPC Romania			✂		
Vodafone Romania					
Alți furnizori (cu cotă de piață individuală sub 4% în anul 2017)					

N/A – nu se aplică

*include volumul de trafic aferent serviciilor de interconectare prin care se asigură preluarea apelurilor din rețeaua unui operator din România și transportul acestora prin rețeaua operatorului care furnizează serviciul de tranzit către o altă rețea publică din România, fixă sau mobilă.

**include volumul de trafic aferent serviciilor de interconectare prin care se asigură preluarea apelurilor din rețeaua unui operator și transportul acestora prin rețeaua operatorului care furnizează serviciul de tranzit către o altă rețea publică de comunicații electronice, în condițiile în care cel puțin una dintre rețelele din care se preia sau în care se transferă traficul este din afara României.

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

În tabelul nr. 1.4. este evidențiat traficul național tranzitat, în funcție de rețeaua de destinație (fixă sau mobilă) în perioada 2013 - 2017, în comparație cu traficul național terminat în rețele publice fixe sau mobile, astfel încât se pot observa diferențele foarte mari în ceea ce privește volumul cererii la nivelul celor două piețe, dat fiind numărul mare de interconectări directe existente între operatorii de rețele din România.

Tabelul nr. 1.4. - Evoluția volumului de trafic de tranzit național către rețele publice fixe/mobile în comparație cu traficul terminat în rețele publice fixe/mobile din România în perioada 2013 – 2017

Indicator	2013	2014	2015	2016	2017
Volumul de trafic național terminat în rețele publice mobile (mil. min.)	7.956	11.361	18.114	23.841	26.538
Volumul de trafic național tranzitat către rețele publice mobile (mil. min.)	57	57	52	102	121
% tranzit către rețele publice mobile	0,7%	0,5%	0,3%	0,4%	0,5%
Volumul de trafic național terminat în rețele publice fixe (mil. min.)	4.055	4.057	3.750	3.515	3.188
Volumul de trafic național tranzitat către rețele publice fixe (mil. min.)	135	61	37	42	47
% tranzit către rețele publice fixe	3,3%	1,5%	1,0%	1,2%	1,5%
Volumul total de trafic național terminat în rețele publice de comunicații electronice (mil. min.)	12.011	15.418	21.864	27.356	29.726
Volumul total de trafic național tranzitat către rețele publice de comunicații electronice (mil. min.)	192	117	89	144	168
% tranzit către rețele publice	1,6%	0,8%	0,4%	0,5%	0,6%

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

CAPITOLUL II

Piața relevantă de gros corespunzătoare serviciilor de tranzit comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie

2.1. Delimitarea și definirea segmentelor de rețea corespunzătoare serviciilor de origine, tranzit și terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie în vederea furnizării de servicii de apeluri la puncte fixe

Serviciile de interconectare în vederea originării, tranzitului și terminării apelurilor la puncte fixe constau în transportul de voce și/sau date între diferite puncte ale unei rețele publice de telefonie.

Delimitarea între serviciul de interconectare în vederea originării apelurilor la puncte fixe, serviciul de interconectare în vederea tranzitului comutat al apelurilor în rețele publice de telefonie și, respectiv, serviciul de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte fixe trebuie să ia în considerare faptul că cele trei servicii formează un întreg care are rolul de a asigura conectivitatea rețelelor și a permite realizarea de apeluri la nivelul pieței cu amănuntul. Serviciul de origine și cel de terminare a apelurilor sunt servicii simetrice, din punctul de vedere al elementelor fizice de rețea utilizate (partea din rețea care asigură legătura între utilizatorul final și comutatorul cel mai apropiat de utilizatorul final), al doilea serviciu fiind practic echivalentul primului serviciu văzut din perspectiva părții apelate.

Serviciul de origine a apelurilor la puncte fixe într-o rețea publică de telefonie este necesar pentru ca un furnizor să ofere utilizatorilor săi finali posibilitatea de a *iniția* apeluri (prin intermediul propriei rețele sau prin intermediul rețelei unui terț utilizând procedura de selectare/preselectare a transportatorului), în timp ce serviciul de terminare a apelurilor la puncte fixe este furnizat de un operator ca să asigure abonaților săi posibilitatea de a *primi* apeluri. Astfel, din punctul de vedere al funcționalității și utilizării, cele două servicii sunt achiziționate de către un operator în scopuri diferite: serviciul de origine pentru *inițierea* de apeluri, în timp ce serviciul de terminare la puncte fixe pentru *finalizarea* de apeluri.

În ceea ce privește serviciul de tranzit, în mod generic, acesta se definește ca fiind serviciul de transport al semnalului pe segmentul de rețea delimitat de serviciile de origine și terminare a apelurilor.

În anul 2017, în *Referatul de aprobare la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie*, au fost definite și delimitate segmentele de rețea corespunzătoare serviciilor de origine, tranzit și terminare din România, fiind reevaluate topologia și arhitectura rețelei/rețelelor operate de Telekom Romania Communications S.A., structura și caracteristicile cererii pentru serviciile de interconectare oferite de furnizorul fost monopolist în baza ofertei de referință pentru interconectare (ORI), precum și caracteristicile cererii, respectiv ale ofertei de servicii de interconectare puse la dispoziție sau achiziționate de către ceilalți operatori, așa cum au rezultat din contractele de interconectare ale acestora, respectiv din răspunsurile la chestionarul transmis în vederea revizuirii pieței relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie.

Astfel, în contextul în care majoritatea rețelelor au arhitecturi organizate pe un singur nivel, pe baza caracteristicilor cererii și ofertei actuale pentru servicii de interconectare furnizate la puncte fixe, respectiv a evoluțiilor previzibile privind arhitectura viitoare a rețelelor din România în ansamblu, cât și a rețelei Telekom Romania Communications S.A. în particular, ***piața relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor a fost definită prin raportare la o rețea publică de comunicații, cu un singur nivel.*** În mod implicit, nu a mai fost necesară analizarea oportunității includerii unui eventual serviciu „suport” de transport al apelurilor de la punctul de interconectare corespunzător serviciului de terminare sau tranzit unde se realizează preluarea și transferul apelurilor până la ultimul comutator.

Prin urmare, *segmentul de rețea aferent serviciului de terminare a apelurilor la puncte fixe a fost definit ca fiind delimitat de comutatorul¹¹ la nivelul căruia se realizează interconectarea, prin care sunt transportate apelurile, și de punctul terminal al rețelei la care se conectează echipamentul de abonat, inclusiv mecanismul de semnalizare și rutare asociat terminării apelului.*

În mod simetric segmentului de terminare, segmentul de rețea corespunzător serviciilor de origine a fost definit după cum urmează: *segmentul de rețea aferent serviciului de origine a apelurilor la puncte fixe este delimitat de punctul terminal al rețelei la care este conectat echipamentul de abonat și de comutatorul la nivelul căruia se realizează interconectarea, inclusiv mecanismul de semnalizare și rutare asociat originării apelului.*

În consecință, rezultă că segmentul aferent serviciului de tranzit este delimitat de segmentele aferente serviciilor de origine și terminare a apelurilor. Astfel, serviciul de tranzit comutat al apelurilor într-o rețea publică fixă a fost definit în mod exclusiv ca serviciul de tranzit care include transportul apelurilor între două rețele diferite, adică de la un punct de interconectare cu rețeaua în care este *originat sau din care se preia apelul până la un punct de interconectare cu rețeaua în care este transferat sau în care este terminat apelul (serviciul de tranzit „pur”)*. De asemenea, *serviciul de tranzit include transmisia și comutarea sau rutarea apelurilor.*

2.2. Piața serviciilor de tranzit comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie

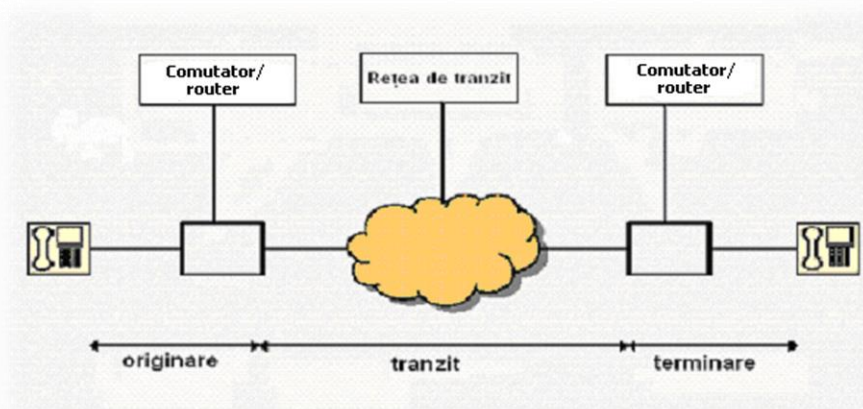
2.2.1. Descrierea serviciilor de tranzit al apelurilor într-o rețea publică de telefonie

În mod generic, serviciul de tranzit al apelurilor reprezintă serviciul care asigură transportul și transmisia semnalului pe segmentul de rețea delimitat de serviciile de origine și terminare a apelurilor.

În funcție de locația rețelei din care provin sau în care se termină apelurile (în România/în afara României), serviciul de tranzit poate fi național sau internațional.

Așa cum s-a prezentat anterior, serviciul de tranzit comutat al apelurilor într-o rețea publică fixă este definit ca serviciul de tranzit care include transportul apelurilor între două rețele diferite, adică de la un punct de interconectare cu rețeaua în care este originat sau din care se preia apelul până la un punct de interconectare cu rețeaua în care este transferat sau în care este terminat apelul (serviciul de tranzit „pur”). De asemenea, serviciul de tranzit include transmisia și comutarea sau rutarea apelurilor (figura nr. 2.1.).

Figura nr. 2.1. – Prezentare generală a segmentului de rețea corespunzător serviciilor de tranzit al apelurilor în România

Sursă: ANCOM

¹¹ Sau router, în cazul rețelelor IP.

Prin urmare, serviciul de tranzit național asigură preluarea apelurilor din rețeaua unui operator din România și transportul acestora prin rețeaua operatorului care furnizează serviciul de tranzit către o altă rețea publică de comunicații electronice din România.

Serviciul de tranzit internațional (de exemplu, de intrare/ieșire) reprezintă serviciul de interconectare prin care se asigură preluarea apelurilor din rețeaua unui operator și transportul acestora prin rețeaua operatorului care furnizează serviciul de tranzit către o altă rețea publică de comunicații electronice, în condițiile în care cel puțin una dintre rețelele din care se preia (de exemplu, tranzit internațional de intrare) sau în care se transferă traficul (de exemplu, tranzit internațional de ieșire) este din afara României.

2.2.2. Identificarea pieței relevante a produsului

Pe baza evoluțiilor înregistrate în perioada 2013 – 2017 în ceea ce privește furnizarea serviciilor de tranzit al apelurilor în rețelele publice de telefonie, în cele ce urmează, ANCOM a reevaluat măsura în care se mențin concluziile analizei de piață precedente, în ceea ce privește următoarele aspecte:

a) serviciile de interconectare directă și, respectiv, serviciile de linii închiriate furnizate la nivelul pieței de gros nu sunt în aceeași piață relevantă a produsului cu serviciile de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie;

b) serviciile de tranzit național al apelurilor într-o rețea publică fixă și serviciile de tranzit național al apelurilor într-o rețea publică mobilă sunt incluse în aceeași piață relevantă;

c) serviciile de tranzit național al apelurilor constituie o piață relevantă a produsului, separată de piața serviciilor de tranzit internațional al apelurilor;

d) serviciile de tranzit național comutat includ serviciile de tranzit al apelurilor către toate categoriile de numere naționale (inclusiv apeluri pentru acces dial-up la internet), cu excepția serviciilor de tranzit al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 prin rețeaua societății Telekom Romania Communications S.A., care determină o piață a produsului distinctă;

e) serviciile de tranzit comutat al apelurilor furnizate de operatorii rețelelor publice de telefonie pentru asigurarea transportului apelurilor în propriile rețele (serviciile de tranzit auto-furnizate) nu prezintă relevanță pentru piața analizată.

a) Analiza necesității includerii în piața relevantă a produsului a serviciilor de interconectare directă și, respectiv, a serviciilor de linii închiriate furnizate la nivelul pieței de gros

ANCOM a evaluat măsura în care serviciile care asigură interconectarea directă între rețelele a doi furnizori reprezintă o alternativă viabilă la soluțiile de interconectare indirectă prin intermediul rețelei unui terț (servicii de tranzit comutat al apelurilor într-o rețea publică de telefonie), astfel încât gradul de utilizare ridicat a celor dintâi să determine constrângeri concurențiale asupra furnizorilor de servicii de tranzit. Acest lucru ar presupune ca un operator să își dezvolte o rețea care să-i permită interconectarea în mod direct cu alți operatori de rețele publice fixe sau mobile. Asigurarea condițiilor necesare utilizării în mod exclusiv a unor servicii de interconectare directă necesită timp și investiții semnificative. De asemenea, nu se poate considera că nivelul de dezvoltare a rețelelor actuale reprezintă argumente în favoarea existenței unei substituibilități efective a cererii între cele două categorii de servicii, dezvoltarea acestora fiind justificată de necesitatea satisfacerii unui volum tot mai mare de trafic realizat de utilizatorii finali. Mai mult, serviciile de tranzit al apelurilor nu pot fi schimbate cu ușurință cu serviciile de interconectare directă într-o perioadă de timp scurtă sau la o scară suficient de mare pentru a face neprofitabilă o creștere mică, dar semnificativă și de durată, a tarifelor pentru serviciile de tranzit. Încheierea și implementarea unor acorduri pentru servicii de interconectare directă poate reprezenta o investiție pe termen lung, care se poate realiza într-o perioadă de câțiva ani. Astfel, pe termen scurt (în orizontul de timp al analizei de piață), dezvoltarea *per se* a rețelelor nu poate reprezenta un argument în favoarea existenței substituibilității cererii între serviciile de interconectare directă și cele de

interconectare indirectă, ci poate indica cel mult tendința de scădere treptată a gradului de utilizare a rețelei furnizorului fost monopolist în favoarea utilizării pe scară din ce în ce mai largă a interconectării directe, aspect care poate fi avut în vedere în cadrul analizei situației concurențiale pe piață.

Operatorii de rețele publice mobile și o parte dintre operatorii alternativi de rețele publice fixe și-au dezvoltat propriile rețele naționale de transport și au încheiat un număr mare de contracte de interconectare directă cu alți operatori. Totuși, acești operatori nu sunt interconectați direct cu toți operatorii de rețele publice fixe, ceea ce înseamnă că trebuie să folosească serviciile de tranzit național, cel puțin pentru o parte a traficului originat/tranzitat prin propriile rețele către alte rețele. Mai mult, operatorii de dimensiuni mici au încheiat un număr mic de contracte de interconectare directă și continuă să utilizeze serviciile de tranzit pur pentru a asigura fie finalizarea apelurilor propriilor utilizatori, fie servicii de transport pentru alți operatori.

În concluzie, ANCOM consideră că o creștere cu 5-10% (corespunzătoare testului monopolistului ipotetic) a tarifelor pentru serviciile de tranzit al apelurilor nu ar avea ca efect renunțarea definitivă la serviciile de tranzit și utilizarea exclusivă a serviciilor de interconectare directă, ci probabil înlocuirea acestora pentru anumite destinații. Astfel, procentul redus al furnizorilor care ar renunța definitiv la serviciile de tranzit nu ar fi suficient de mare pentru a face neprofitabilă această creștere pentru un unic furnizor ipotetic.

De asemenea, ANCOM a analizat măsura în care serviciile de linii închiriate furnizate la nivelul pieței de gros pot fi considerate ca fiind incluse în piața relevantă a produsului a serviciilor de tranzit comutat al apelurilor într-o rețea publică de telefonie.

În primul rând, este important de menționat că serviciile de tranzit asigură transportul *comutat* al apelurilor între două rețele de telefonie. În timp ce transportul apelurilor în cazul unui serviciu de linii închiriate implică furnizarea de capacitate dedicată și permanentă între două puncte fixe, serviciile de tranzit comutat asigură transportul apelurilor între mai multe puncte. Având în vedere diferențele de funcționalitate între cele două servicii, este puțin probabil ca furnizorii care achiziționează servicii de tranzit comutat să renunțe în număr mare la aceste servicii și să achiziționeze în schimb capacități dedicate sau servicii de linii închiriate între două puncte fixe, ca răspuns la o creștere mică, dar semnificativă și de durată, a tarifelor serviciilor de tranzit. Mai mult, este important de menționat că serviciile de linii închiriate sunt semnificativ mai scumpe decât serviciile de tranzit comutat, iar, din punct de vedere economic, achiziționarea lor este justificată doar în cazul unor volume de trafic mari pentru anumite destinații. Astfel, vor exista situații numeroase în care utilizarea serviciilor de linii închiriate pentru a asigura conexiunea între anumite rute/destinații nu ar fi eficientă din punct de vedere economic, ceea ce înseamnă că aplicarea testului monopolistului ipotetic este puțin probabil să demonstreze că furnizorii vor achiziționa capacități punct-la-punct pentru un număr suficient de destinații, astfel încât să facă neprofitabilă creșterea tarifelor practicate pentru serviciile de tranzit comutat.

În concluzie, ANCOM menține concluzia conform căreia *serviciile de interconectare directă și, respectiv, serviciile de linii închiriate furnizate la nivelul pieței de gros nu sunt incluse în aceeași piață relevantă a produsului cu serviciile de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie.*

b) Analiza oportunității includerii în aceeași piață relevantă a produsului a serviciilor de tranzit al apelurilor într-o rețea publică mobilă

Diferența esențială între o rețea publică fixă și o rețea publică mobilă constă în modul în care se realizează originarea și terminarea apelurilor la nivelul rețelei de acces. Având în vedere că tranzitul apelurilor se realizează la un nivel mai înalt în rețea, această diferență nu este relevantă în cazul pieței serviciilor de tranzit. Astfel, din punctul de vedere al caracteristicilor funcționale și scopului utilizării serviciilor de transport al apelurilor, nu există nicio diferență între serviciul de tranzit al apelului prin intermediul unei rețele care asigură conectarea utilizatorilor finali la puncte mobile și serviciul de tranzit al apelului printr-o rețea care asigură conectarea utilizatorilor finali la puncte fixe. În principiu, rețeaua de transport aferentă unei rețele publice mobile nu diferă de rețeaua de transport a unei rețele publice fixe. În prezent, în România, societățile Orange România S.A., Vodafone Romania S.A. și RCS&RDS S.A. sunt operatorii de rețele publice mobile care oferă servicii de tranzit către terți (în prezent, exclusiv servicii de tranzit internațional).

Astfel, opinia ANCOM este aceea că, *pentru un furnizor care dorește să achiziționeze servicii de tranzit într-o rețea publică de telefonie, nu există nicio diferență între tipul de rețea – fixă sau mobilă – prin care este furnizat serviciul, astfel încât cele două servicii sunt considerate a fi incluse în aceeași piață relevantă.*

c) Analiză de substituibilitate între serviciile de tranzit național al apelurilor și serviciile de tranzit internațional al apelurilor

În acest subcapitol se analizează măsura în care serviciile de tranzit internațional al apelurilor prezintă caracteristici similare cu cele ale serviciilor de tranzit național al apelurilor, astfel încât să fie justificată includerea în aceeași piață relevantă a produsului.

Din punctul de vedere al funcționalității, serviciile de tranzit internațional al apelurilor presupun rutarea unui apel originat sau terminat într-o rețea publică de telefonie din România sau din afara României către/dinspre un punct de terminare sau de origine dintr-o rețea din afara României. Mai mult, componenta de la nivel național a unui astfel de serviciu de tranzit presupune comutarea apelurilor prin intermediul unui gateway internațional.

Substituibilitatea cererii

Din punctul de vedere al cererii, este puțin probabil ca serviciile de tranzit național și serviciile de tranzit internațional să fie considerate de către utilizatori ca fiind substituibile într-o măsură semnificativă, astfel încât să determine constrângeri concurențiale asupra unui furnizor monopolist ipotetic de servicii de tranzit la nivel național, ca răspuns la o creștere mică, dar semnificativă și de durată, a tarifelor practicate de acesta.

Serviciile de tranzit internațional sunt achiziționate de către furnizorii care doresc să ofere servicii de apeluri internaționale la nivelul pieței cu amănuntul (în România sau în afara României). Aceste servicii pot fi achiziționate împreună cu serviciile de tranzit național și/sau cu serviciile de origine sau terminare într-o rețea publică de telefonie.

Serviciile de tranzit internațional și serviciile de tranzit național sunt diferite funcțional, drept urmare un furnizor de servicii de apeluri internaționale la nivelul pieței cu amănuntul nu ar fi în măsură să ofere aceste apeluri prin achiziționarea de servicii de tranzit național, ca substitut. Este nevoie ca apelul să fie terminat la utilizatorul final, căruia îi este asociat numărul internațional apelat. Nu există alternative pentru a realiza un apel internațional către un anumit număr.

Prin urmare, ANCOM consideră că nu este îndeplinit criteriul substituibilității cererii pentru cele două servicii analizate, astfel încât să fie considerate ca fiind incluse în aceeași piață relevantă a produsului.

Substituibilitatea ofertei

Principalele diferențe între serviciile de tranzit național și serviciile de tranzit internațional sunt următoarele:

- Din punct de vedere economic, furnizarea serviciilor de tranzit național poate fi considerată viabilă în condițiile în care rețeaua de tranzit este interconectată cu un număr cât mai mare de rețele naționale, dintre acestea rețeaua Telekom Romania Communications S.A., cele ale principalilor furnizori alternativi (RCS & RDS S.A. și UPC Romania S.R.L.) și cele ale operatorilor de rețele publice mobile fiind cele mai importante, ca urmare a faptului că dețin un număr important de utilizatori care generează trafic din alte rețele;

- Furnizarea serviciilor de tranzit internațional necesită un comutator conectat la rețeaua unui operator din altă țară, capacitate disponibilă de transport internațional, precum și acorduri de interconectare cu operatorii din țările în care sunt terminate apelurile, fie încheiate în mod direct, fie prin intermediul unui transportator internațional de apeluri.

Intrarea pe piața furnizării serviciilor de tranzit național a unui furnizor de servicii de tranzit internațional presupune costuri importante și o perioadă de timp îndelungată, având în vedere că este necesar să se realizeze interconectarea rețelei de tranzit cel puțin cu rețelele principalilor operatori de

rețele fixe și mobile din România. Astfel, este puțin probabil ca furnizorii de servicii de tranzit internațional să exercite constrângeri concurențiale imediate asupra furnizorilor de servicii de tranzit național. În acest sens se poate evidenția că există situații în care lipsa de capacitate în relația de interconectare cu unii operatori importanți, pentru terminarea/transferul de trafic de tranzit internațional, determină utilizarea unor alte rute alternative (respectiv tranzit național furnizat de terți) pentru transmiterea traficului către acești operatori, ceea ce conduce la creșterea traficului de tranzit național și în niciun caz la constrângeri concurențiale asupra furnizării de tranzit național. În concluzie, serviciile de tranzit internațional al apelurilor determină o piață a produsului distinctă.

Concluzii

Serviciile de tranzit național al apelurilor constituie o piață relevantă a produsului separată de piața serviciilor de tranzit internațional al apelurilor (care cuprinde atât apelurile originare cât și pe cele terminate în afara României).

d) Analiza necesității definirii unei singure piețe relevante a serviciilor de tranzit național comutat într-o rețea publică de telefonie pentru toate categoriile de apeluri

Substituibilitatea cererii

În mod obișnuit, din punctul de vedere al cererii, serviciile de tranzit pentru diferite categorii de apeluri nu pot fi considerate substituibile, având în vedere că furnizorii care achiziționează servicii de tranzit pentru a asigura transportul unui apel de un anumit tip nu ar putea utiliza în locul acestora servicii de tranzit pentru o altă categorie de apeluri, ca răspuns la o creștere mică, dar semnificativă și de durată, a tarifelor pentru cea dintâi categorie, având în vedere că serviciile de tranzit sunt utilizate pentru asigurarea conectivității de tipul „oricine cu oricine”, și anume furnizarea de apeluri către destinații specifice, la nivelul pieței cu amănuntul.

Cu toate acestea, atât la nivelul pieței cu amănuntul, cât și la nivelul pieței de gros, se poate considera că există o cerere „abstractă” pentru servicii de tranzit într-o rețea publică de comunicații electronice furnizate la pachet, adică pentru servicii de tranzit al apelurilor către diferite numere/destinații, astfel încât să fie justificată o definiție mai cuprinzătoare a pieței relevante a produsului, care să includă toate categoriile de apeluri. De exemplu, la nivelul pieței cu amănuntul, este foarte probabil ca utilizatorii finali să solicite furnizorului ale cărui servicii de telefonie la puncte fixe doresc să le utilizeze posibilitatea de a realiza apeluri către toate destinațiile, ceea ce, în mod indirect, ar putea influența furnizarea de servicii de tranzit la nivelul pieței de gros. În acest sens, un furnizor de servicii de tranzit care deține suficientă capacitate în rețea și are încheiate un număr important de contracte de interconectare cu alți furnizori, este puțin probabil să furnizeze servicii de tranzit de „nișă”, adică servicii de tranzit doar pentru anumite categorii de apeluri. De altfel, în prezent, în România, operatorii de rețele publice de comunicații electronice prezenți pe piața serviciilor de tranzit furnizează aceste servicii pentru toate categoriile de apeluri.

Substituibilitatea ofertei

În ceea ce privește oferta, nu se poate afirma cu precizie dacă un furnizor de servicii de tranzit pentru categoria de apeluri A ar putea intra pe piață să ofere servicii de tranzit pentru categoria de apeluri B, ca răspuns la o creștere mică, dar semnificativă și de durată, a tarifelor pentru aceste servicii. În prezent, Telekom Romania Communications S.A. și o parte dintre furnizorii alternativi oferă servicii de tranzit pentru apeluri către numere geografice și nongeografice (inclusiv către numere alocate pentru servicii de telefonie la puncte mobile). Pornind de la aceste considerente, se poate presupune că un furnizor de servicii de tranzit care deține capacitate disponibilă în rețea și are încheiate un număr important de contracte de interconectare nu va întâmpina bariere semnificative dacă ar dori să ofere servicii de tranzit pentru alte categorii de apeluri decât cele pe care le furnizează deja.

Așa cum a fost menționat și în analiza de piață precedentă, există o excepție în ceea ce privește serviciile de tranzit al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 prin rețeaua Telekom Romania Communications S.A. Astfel, din punctul de vedere al funcționalității, tarifelor și al cadrului legal aplicabil, apelurile către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 diferă de apelurile către numerele naționale geografice, numerele independente de locație și alte numere nongeografice.

Serviciile de tranzit comutat al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 prin rețeaua Telekom Romania Communications S.A. au fost reglementate, în baza unor dispoziții legale speciale, prin Decizia președintelui ANC nr. 1.023/2008¹².

În urma adoptării Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 34/2008¹³ și a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 111/2011, atribuțiile de reglementare a comunicațiilor către Sistemul național unic pentru apeluri de urgență (denumit în continuare SNUAU) au fost preluate de ANCOM.

Conform art. 20 alin. (1) și (1¹) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 34/2008, ANCOM analizează și stabilește condițiile tehnice pentru furnizarea informațiilor de localizare primare și a informațiilor de localizare a apelantului către Sistemul național unic pentru apeluri de urgență (SNUAU) de către furnizorii de rețele publice de telefonie, iar SNUAU are obligația de a transforma informațiile de localizare primare în informații de localizare.

Totodată potrivit prevederilor art. 70 alin. (10) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, ANCOM stabilește condițiile de furnizare a informațiilor de localizare a apelantului astfel încât să se asigure acuratețea și fiabilitatea acestora, iar potrivit prevederilor art. 20 alin. (1²) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 34/2008, prin decizia președintelui ANCOM se pot stabili și alte modalități de realizare a localizării apelanților către SNUAU.

Prin Decizia președintelui ANC nr. 1.023/2008 au fost stabilite condițiile tehnice și economice referitoare la conectarea rețelilor publice de telefonie cu SNUAU. Astfel, în conformitate cu această reglementare, realizarea comunicațiilor către SNUAU se face prin tranzitarea rețelei operate de Telekom Romania Communications S.A., acest operator fiind desemnat, din rațiuni de ordin tehnic, economic și de urgență a implementării soluției de localizare, ca unicul furnizor conectat la SNUAU, fiind obligat să ofere servicii de tranzit comutat al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 tuturor furnizorilor de rețele publice de telefonie.

În consecință, la nivelul pieței de gros, din punctul de vedere al substituibilității cererii și ofertei, date fiind reglementările existente în România care determină bariere legale la intrarea pe piață, este imposibil pentru un alt operator să substituie serviciile de tranzit al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 în rețeaua Telekom Romania Communications S.A. cu servicii de tranzit al apelurilor în alte rețele publice de telefonie, ceea ce înseamnă că serviciile de tranzit al apelurilor în rețeaua Telekom Romania Communications S.A. către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 constituie o piață relevantă distinctă de serviciile de tranzit național comutat al apelurilor în rețele publice de telefonie.

Concluzii

Pe baza considerentelor de mai sus, opinia ANCOM este aceea că *serviciile de tranzit național comutat includ serviciile de tranzit al apelurilor către toate categoriile de numere naționale (inclusiv apeluri pentru acces dial-up la internet), cu excepția serviciilor de tranzit al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 prin rețeaua Telekom Romania Communications S.A., care determină o piață a produsului distinctă.*

e) Analiza necesității includerii în piața relevantă a produsului a serviciilor de tranzit național furnizate pentru propria activitate de către operatorii de rețele publice de telefonie care, în prezent, furnizează aceste servicii către terți (servicii auto-furnizate)

Având în vedere faptul că serviciul de tranzit comutat al apelurilor se referă exclusiv la tranzitul „pur” al apelurilor, care include transportul apelurilor între două rețele diferite, de la un punct de interconectare corespunzător rețelei în care este originat apelul până la un punct de interconectare corespunzător rețelei în care este terminat apelul, rezultă că, prin definiție, nu se pot auto-furniza servicii de tranzit al apelurilor. Astfel, ANCOM consideră că serviciile de tranzit comutat al apelurilor furnizate de

¹² Decizia președintelui Autorității Naționale pentru Comunicații nr. 1.023/2008 privind realizarea comunicațiilor către Sistemul național unic pentru apeluri de urgență, cu modificările și completările ulterioare

¹³ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 34/2008 privind organizarea și funcționarea Sistemului național unic pentru apeluri de urgență, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 160/2008, cu modificările și completările ulterioare

operatorii rețelelor publice de telefonie pentru asigurarea transportului apelurilor în propriile rețele nu prezintă relevanță pentru piața analizată.

2.2.3. Concluzii cu privire la piețele relevante ale produsului identificate

Pe baza criteriului substituibilității cererii și a criteriului substituibilității ofertei, ANCOM concluzionează că piețele relevante ale produsului sunt următoarele:

1. *Piața serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie care cuprinde serviciul prin care se asigură preluarea apelurilor (inclusiv a apelurilor pentru acces dial-up la internet) din rețeaua unui operator din România și transportul acestora prin rețeaua operatorului care furnizează serviciul de tranzit către o altă rețea publică din România, fixă sau mobilă, fără a include serviciul de tranzit comutat al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 prin rețeaua Telekom Romania Communications S.A.;*

2. *Piața serviciilor de tranzit comutat al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 prin rețeaua Telekom Romania Communications S.A. care cuprinde serviciul prin care se asigură preluarea apelurilor din toate rețelele publice de telefonie din România către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 în rețeaua Telekom Romania Communications S.A. și transportul acestor apeluri prin rețeaua Telekom Romania Communications S.A. către Sistemul național unic pentru apeluri de urgență.*

2.2.4. Piața geografică relevantă

Piața geografică relevantă reprezintă zona în care sunt localizați furnizorii produselor din piața relevantă a produsului, zonă în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de arii geografice vecine datorită unor condiții concurențiale diferite¹⁴.

Dimensiunea geografică a pieței relevante în cazul serviciilor de interconectare în vederea tranzitului comutat al apelurilor se analizează pornind de la aria de acoperire a rețelelor care permit furnizarea acestor servicii. Aria acoperită de o rețea reprezintă principalul criteriu de definire a pieței geografice relevante, având în vedere faptul că manifestarea concurenței este dependentă de prezența și disponibilitatea infrastructurii adecvate pentru a furniza servicii în aria respectivă.

Pornind de la întinderea rețelei și de la aria pentru care sunt acordate drepturile de furnizare a rețelelor publice de telefonie și având în vedere faptul că serviciile de tranzit sunt oferite atât de către Telekom Romania Communications S.A., cât și de către ceilalți operatorii de rețele publice de telefonie din România, în aceleași condiții de calitate și preț, fără a se diferenția din punct de vedere al locației geografice, piața geografică a serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor este determinată la nivel național, de teritoriul României.

În ceea ce privește serviciile de tranzit comutat al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 prin rețeaua Telekom Romania Communications S.A., dimensiunea geografică a pieței este dată, în mod practic de acoperirea rețelei Telekom Romania Communications S.A., care are obligația de a asigura transportul prin rețeaua sa a traficului către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 preluat din rețeaua unui furnizor de rețele publice de telefonie sau a unui terț, de la punctul de interconectare corespunzător și transferul acestuia către SNUAU la punctul de interconectare cel mai apropiat. Având în vedere acoperirea națională a rețelei Telekom Romania Communications S.A. și faptul că apelurile către 112 sunt gestionate într-un sistem care acoperă teritoriul național, și în acest caz dimensiunea geografică a pieței este națională.

¹⁴ A se vedea considerentul nr. 8 din Nota Comisiei privind definirea pieței și Instrucțiunile Comisiei Europene 2002/C165/03.

CAPITOLUL III

Aplicarea testului celor trei criterii în cazul piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie

3.1. Considerații de ordin general

Potrivit considerentului (22) din preambulul la Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/UE, în cazul piețelor relevante care au fost incluse în anexele la Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE și la Recomandarea Comisiei Europene 2007/879/CE, care nu mai sunt enumerate în anexa la recomandarea în vigoare, dacă în prezent acestea sunt reglementate în funcție de circumstanțele naționale (în acest caz, societății Telekom Romania Communications S.A. i-au fost impuse anterior obligații cu privire la serviciile de interconectare în vederea tranzitului comutat), autoritățile naționale de reglementare ar trebui să aplice „testul celor trei criterii” pentru a evalua dacă, pe baza circumstanțelor naționale în cauză, piețele respective pot face în continuare obiectul reglementării *ex ante*. Neîndeplinirea unuia dintre cele trei criterii indică faptul că o piață nu ar trebui identificată ca putând să facă obiectul reglementării *ex ante*, în conformitate cu considerentul (17) din preambulul la Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/UE. Prin urmare, ANCOM va evalua dacă pe piața relevantă identificată anterior, corespunzătoare serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie, se mai justifică menținerea unor măsuri de reglementare, pe baza aplicării „testului celor trei criterii”.

În conformitate cu art. 2 din Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/UE, pentru ca o piață să fie susceptibilă de a fi reglementată *ex ante* trebuie să fie îndeplinite, în mod cumulativ, următoarele criterii:

- i) prezența unor bariere ridicate și netranzitorii (de natură structurală, juridică sau legală) la intrarea pe piață;
- ii) absența caracteristicilor pieței analizate care să indice evoluția acesteia către concurență efectivă;
- iii) aplicarea în mod exclusiv a legislației concurenței nu este suficientă pentru remedierea problemelor concurențiale.

Astfel, rezultă că, dacă cel puțin unul dintre criteriile menționate mai sus nu este îndeplinit, piața respectivă nu reprezintă o piață relevantă susceptibilă de reglementare *ex ante*.

Evaluarea celor trei criterii prevăzute în Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/UE trebuie realizată dintr-o perspectivă dinamică, ținându-se cont de evoluțiile viitoare așteptate în orizontul de timp al analizei de piață.

3.2. Aplicarea „testului celor trei criterii” în cazul pieței serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie

3.2.1. Bariere ridicate și netranzitorii la intrarea pe piață

Costurile fixe nerecuperabile. Economii de scară și de scop

Costurile fixe nerecuperabile sunt definite ca fiind costurile pe care un operator trebuie să le suporte pentru a intra pe piață și care nu pot fi recuperate atunci când operatorul se retrage din piață.

Intrarea pe piața serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor poate fi asociată cu înregistrarea unor costuri nerecuperabile substanțiale. Pentru a intra pe această piață cu o ofertă viabilă din punct de vedere comercial, un furnizor trebuie să aibă implementate contracte de interconectare directă cu rețeaua operată de Telekom Romanian Communications S.A., cu principalii operatori alternativi de telefonie fixă și mobilă, respectiv cu RCS & RDS S.A., UPC Romania S.R.L., Vodafone Romania S.A.,

Orange România S.A. și Telekom Romania Mobile Communications S.A., precum și cu alți operatori alternativi care dețin un număr semnificativ de utilizatori.

Cu toate că, în principiu, costurile fixe nerecuperabile sunt relevante pentru sectorul comunicațiilor electronice, trebuie ținut cont de faptul că, de regulă, un operator nu își dezvoltă propria rețea pentru a furniza exclusiv servicii de tranzit național; acestea sunt complementare furnizării activității principale a operatorilor pe piețele aferente serviciilor de telefonie. În general, aceste tipuri de costuri sunt relevante atunci când un operator dorește să furnizeze servicii de acces prin propria sa infrastructură, dar odată implementată, furnizarea serviciilor de tranzit generează venituri suplimentare care ajută operatorii să își amortizeze costurile cu dezvoltarea rețelei. Dacă operatorul în cauză nu mai oferă servicii de tranzit la un moment dat, nu înseamnă că acesta va înregistra implicit costuri fixe nerecuperabile, deoarece acesta va continua să obțină venituri din furnizarea altor servicii de comunicații fixe (servicii de acces cu amănuntul, servicii de terminare etc.), care utilizează aceeași infrastructură ca serviciile de tranzit. În afară de aceasta, trebuie remarcat faptul că toți operatorii doresc să își optimizeze rețelele, prin urmare, un grad mai ridicat de utilizare a acestora nu generează costuri marginale relevante pentru operator.

De asemenea, evoluțiile tehnologice din ultimii ani au arătat că, pentru a fi capabilă din punct de vedere tehnic să ofere servicii de tranzit viabile, rețeaua unui furnizor nou intrat pe piață nu mai este necesar să fie interconectată la toate comutatoarele principale din rețelele celorlalți operatori. În plus, furnizorii alternativi din România dispun de interconectările și capacitatea necesare preluării traficului și transferării către majoritatea destinațiilor naționale de telefonie fixă și mobilă, dat fiind că majoritatea furnizează servicii de tranzit internațional de intrare în rețelele din România și, prin urmare, sunt în măsură să ofere într-un timp scurt un substitut complet pentru serviciile de tranzit la nivel național furnizate de operatorul fost monopolist (așa cum au precizat în răspunsurile la chestionarul transmis de ANCOM).

Astfel, în cazul furnizorilor care oferă deja o gamă variată de servicii de comunicații electronice, intrarea pe piața furnizării serviciilor de tranzit național nu determină investiții suplimentare celor necesare furnizării serviciilor cu amănuntul, astfel încât decizia unui operator de a nu (mai) furniza servicii de tranzit nu implică o pierdere majoră a investițiilor efectuate.

Pe de altă parte, intrarea pe piața serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în cazul operatorilor de mici dimensiuni, care nu realizează un trafic propriu suficient de mare pentru a încheia contracte de interconectare directă cu un număr suficient de operatori, precum în cazul operatorilor care, teoretic, ar dori să intre pe piață și să ofere exclusiv servicii de tranzit național, va fi îngreunată din cauza nivelului costurilor semnificativ mai mari pe care le-ar înregistra în comparație cu nivelul înregistrat de Telekom Romanian Communications S.A. Față de această categorie de operatori, operatorul fost monopolist va continua să dețină economii substanțiale de scară, fapt ce constituie o barieră la intrarea pe piața serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie.

În ceea ce privește situația furnizorilor prezenți pe piața serviciilor de tranzit din România, în a doua jumătate a anului 2017, acționau un număr de 7 operatori (Telekom Romania Communications S.A., GTS Telecom S.R.L., Digital Cable Systems S.R.L., Net-Connect Communications S.R.L., Media Sat S.R.L., Prime Telecom S.R.L., Trans Tel Services S.R.L.) care au dezvoltat rețele ce asigură furnizarea unui număr variat de servicii, atât la nivelul pieței de gros cât și la nivelul pieței cu amănuntul, și un operator (Nooh Media S.R.L.) care furnizează exclusiv servicii de tranzit, național și internațional.

Un alt tip de obstacol structural la intrarea pe piața serviciilor de tranzit național este existența unor economii substanțiale de scară și de scop. Economii de scară apar atunci când costul total mediu pe unitatea de produs al unui furnizor scade odată cu creșterea vânzărilor, pentru un nivel al producției corelat cu nivelul cererii pe piață. Economii de scară sunt influențate de factori tehnologici și manageriali și rezultă din scăderea costurilor fixe pe unitatea de produs, ca urmare a creșterii volumului vânzărilor. Economii de scop apar ca urmare a avantajului de cost pe care îl are un furnizor care realizează două sau mai multe produse, utilizând aceleași mijloace, față de cei care realizează un singur produs (adică atunci când oferă o gamă de servicii utilizând, de exemplu, aceeași infrastructură). Economii de scop pot exista separat sau împreună cu economii de scară.

Economiile de scop sunt în special relevante pe piața furnizării serviciilor de tranzit, deoarece, așa cum s-a menționat anterior, operatorii nu dezvoltă o rețea de comunicații electronice pentru a furniza, în principal, servicii de tranzit, ci oferă aceste servicii prin intermediul unei infrastructuri realizate din necesitatea de a asigura, în primul rând, transportul traficului propriu, tranzitul fiind complementar serviciilor de origine și, respectiv, de terminare a apelurilor. Mai mult, așa cum rezultă și din răspunsurile operatorilor, serviciile de tranzit sunt furnizate prin intermediul capacităților excedentare utilizate pentru a furniza alte servicii de comunicații electronice. Aceasta înseamnă că economiile de scară sunt fundamentale pentru operatori; niciun operator care își dezvoltă propria rețea de telefonie nu va intra pe piața relevantă pentru a oferi exclusiv servicii de tranzit național.

Având în vedere cele de mai sus, operatorii care au investit în implementarea legăturilor de interconectare cu diferiți operatori vor încerca întotdeauna să le facă profitabile prin rutarea cât mai multor minute posibil prin intermediul lor. În plus, în ceea ce privește costurile medii cu care se confruntă atât operatorii mici, cât și operatorii principali, trebuie subliniat faptul că acestea sunt similare, deoarece economiile de scară pentru implementarea legăturilor de interconectare sunt reduse și, prin urmare, orice operator este capabil să implementeze cel puțin o legătură de interconectare.

În cadrul procesului de colectare a datelor, o parte dintre operatori au menționat că rețelele de transport și legăturile de interconectare sunt dimensionate pentru a asigura furnizarea serviciilor pentru care există cerere fermă, pentru perioade rezonabile de timp, menținerea unor capacități excedentare nefiind fezabilă. Dar, așa cum afirmă unul dintre operatori, „spre deosebire de tranzitul internațional, pentru care, în cazul traficului colectat, caracterul volatil al acestui tip de trafic face dificilă estimarea cu acuratețe a capacității necesare, în ceea ce privește tranzitul național, având în vedere că traficul este generat de abonații rețelei originatoare, părțile pot aproxima, fără dificultate, volumul lunar de minute și, deci, capacitatea necesară pentru transportarea acestuia la destinație. De asemenea, având o evoluție organică, pentru acest tip de trafic părțile pot prognoza cu acuratețe necesarul de capacitate pe o perioadă rezonabilă de timp.”

Mai mult, majoritatea operatorilor au precizat că nu există restricții/constrângeri de capacitate în rețeaua de transport în ceea ce privește furnizarea serviciilor de tranzit național al apelurilor, în timp ce anumiți operatori au menționat că există constrângeri de capacitate la nivelul legăturilor de interconectare și al comutatoarelor, dar că acestea ar putea fi rezolvate prin negociere cu partenerii de interconectare pentru creșterea acestor capacități.

Pe de altă parte, din punctul de vedere al pieței în ansamblu, un furnizor de servicii de tranzit nu trebuie să aibă relații de interconectare directă cu fiecare rețea publică de telefonie, ci poate furniza aceste servicii către un număr limitat de destinații. În mod practic, numai Telekom Romania Communications S.A. furnizează servicii de tranzit către aproape toate destinațiile, în timp ce toți ceilalți furnizori oferă aceste servicii către un număr limitat de destinații, ceea ce înseamnă că aceste costuri fixe se înregistrează, în mod separat, la nivel de interconectare cu fiecare rețea. Astfel, din punctul de vedere al economiilor de scară, importanța acestor costuri este redusă.

În același timp, pe ansamblul serviciilor furnizate prin intermediul unei rețele publice de telefonie, atât operatorii alternativi de rețele publice fixe de mari dimensiuni, cât și operatorii de rețele publice mobile, pot beneficia de economii de scară și scop comparabile cu cele ale operatorului fost monopolist datorită volumelor mari de trafic generate în rețelele lor și furnizării de servicii pe mai multe piețe. Astfel, aceștia sunt în măsură să-și dezvolte propriile rețele la nivel național și să renunțe la serviciile de tranzit în favoarea interconectării directe cu celelalte rețele.

În schimb, în lipsa unor volume de trafic suficient de mari, operatorii de mici dimensiuni nu sunt în măsură să investească în propriile rețele de transport la nivel național și să renunțe la serviciile de tranzit în favoarea interconectării directe, dar trebuie avut în vedere că operatorii alternativi nu dezvoltă o rețea de comunicații electronice pentru a furniza, în principal, servicii de tranzit, ci oferă aceste servicii prin intermediul unei infrastructuri realizate din necesitatea de a asigura în primul rând transportul traficului propriu, tranzitul fiind complementar serviciilor de origine și, respectiv, de terminare a apelurilor.

De asemenea, reglementările recente în vigoare, care prevăd impunerea obligației de a oferi interconectare IP, vor conduce la răspândirea tehnologiilor bazate pe această tehnologie, permițându-se furnizarea de servicii convergente pe același suport de rețea. Astfel, se creează oportunitatea obținerii unor venituri și determină orientarea operatorilor către reducerea costurilor de implementare și operare, prin dezvoltarea unor noi modele de afaceri/investiții. Cel mai probabil că interconectarea pentru traficul de voce va avea loc în puncte IP tot mai centralizate, unde costurile de interconectare cu alte rețele vor fi mai mici. Furnizarea de servicii de voce prin intermediul unei rețele IP partajate oferă, de asemenea, economii de scop mai mari furnizorilor de servicii, având în vedere că toate tipurile de trafic IP pot fi predate în același punct de interconectare între două rețele. Aceasta înseamnă că rețelele IP vor suporta mai multe servicii, iar costurile de interconectare și de transfer vor fi partajate.

Având în vedere cele de mai sus, ANCOM consideră că atât costurile fixe nerecuperabile, cât și economiile de scară și scop constituie bariere din ce în ce mai puțin semnificative la intrarea pe piața serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie.

Controlul asupra unei rețele sau infrastructuri asociate, greu de duplicat

Controlul asupra unei rețele sau infrastructuri asociate, greu de duplicat, și anume dreptul de proprietate asupra rețelei și dreptul de a controla rețeaua, poate părea un obstacol în calea intrării pe piață, chiar și atunci când se analizează necesitatea unei reglementări *ex ante*. Cu toate acestea, dobândirea controlului face referire în principal la rețeaua de acces, care nu joacă niciun rol pe piața serviciilor de tranzit.

Pentru furnizarea serviciilor de tranzit, există, în principal, necesitatea implementării rețelei centrale/primare/de bază, respectiv a legăturilor de interconectare, a comutatoarelor de tranzit și a legăturile de transmisie, în timp ce partea cea mai costisitoare dintr-o rețea de comunicații, rețeaua de acces, nu ar fi necesară. Aceasta înseamnă că pentru furnizarea serviciului de tranzit nu este nevoie de ubicuitatea rețelei fostului operator monopolist, adică Telekom Romania Communications S.A.

Furnizorii de telefonie mobilă au rețele de transport naționale și sunt direct interconectați cu aproape toți furnizorii alternativi. În plus, cea mai mare parte a furnizorilor alternativi și-au construit propriile rețele de transport, care sunt, de asemenea, conectate cu majoritatea rețelelor furnizorilor principali de servicii de telefonie fixă și mobilă, așa cum se poate vedea și în tabelul de mai jos.

Per total, la nivelul tuturor celor 61 de operatori activi la nivelul pieței serviciilor de telefonie, la finalul anului 2017, erau încheiate 276 de contracte de interconectare directă, din care 145 pe tehnologie TDM, majoritatea fiind între sau cu operatorii mari, iar 131 pe tehnologie IP, în principal încheiate între operatorii mici din piață. Prin comparație, la finalul anului 2012, erau 232 contracte de interconectare directă, atât pe tehnologie TDM cât și IP.

Tabelul nr. 3.1. – Interconectările directe implementate între operatorii principali ai rețelelor de comunicații electronice din România

Tabelul nr. 3.2. – Situația numărului de contracte de interconectare directă, încheiate de principalii operatori de rețele publice de comunicații electronice din România la data de 31 decembrie 2017

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

22

Tabelul nr. 3.3. – Volumul de trafic originat în rețele din România și terminat în alte rețele din România comparativ cu volumul traficului de tranzit național, respectiv ponderea acestuia în total trafic schimbat între rețelele operatorilor din România. Evoluție în perioada 2011 – 2017.

Perioada	Volum trafic originat și terminat în rețelele operatorilor din RO (mil. minute)	Volum trafic de tranzit național (mil. minute)	% tranzit / total trafic
2011	10.540	213	2,1%
2012	11.062	217	2,0%
2013	12.011	192	1,6%
2014	15.418	117	0,8%
2015	21.863	89	0,4%
2016	27.355	143	0,5%
2017	29.726	168	0,6%

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

După cum se poate observa în tabelul 3.2., dintre furnizorii de tranzit național, Telekom Romania Communications S.A. este în continuare operatorul care poate furniza servicii de tranzit național către cel mai mare număr de operatori (×), urmat de Digital Cable Systems S.A., care în semestrul I 2018 a reprezentat a doua opțiune la serviciile de gros oferite de Telekom Romania Communications S.A., cu × de interconectări directe. De asemenea, mai mulți operatori cu infrastructură proprie oferă sau și-au exprimat intenția fermă de a furniza servicii de tranzit național, astfel încât se poate concluziona că există alternative reale de furnizare și că Telekom Romania Communications S.A. nu este singurul furnizor pentru acest tip de servicii. Mai mult, așa cum s-a menționat anterior, odată ce un operator a implementat o legătură de interconectare, acesta nu suportă costuri suplimentare semnificative dacă dorește să furnizeze servicii de tranzit național.

Conform datelor analizate, la nivelul anului 2017, Telekom Romania Communications S.A. a furnizat servicii de tranzit național, în volum de × milioane minute, unui număr de × operatori, care reprezintă jumătate dintre cei cu care există contracte de interconectare directă. Aproape 90% din traficul de tranzit a fost furnizat către ×. Prin comparație, în anul 2012, Telekom Romania Communications S.A. a raportat că a furnizat servicii de tranzit național, în volum de × milioane minute, unui număr de × operatori, reprezentând tot jumătate din numărul celor interconectați direct. Ceilalți operatori ale căror rețele sunt interconectate direct cu Telekom Romania Communications S.A. nu au solicitat servicii de tranzit național, fie pentru că nu au avut nevoie, fie pentru că au folosit serviciile de tranzit ale altor operatori.

Din punct de vedere al disponibilității și utilizării altor rețele decât rețeaua Telekom Romania Communications S.A., așa cum se poate observa în tabelul de mai jos, fiecare dintre cei × operatori au alternative viabile la serviciile de tranzit național furnizate de acesta, existând fie interconectări directe între aceștia și furnizorii în rețeaua cărora se dorește terminarea apelurilor, fie interconectări directe cu furnizori alternativi de servicii de tranzit național, cum ar fi Digital Cable Systems S.A., GTS Telecom S.R.L., Net-Connect Communications S.R.L. sau Media Sat S.R.L., care dispun de interconectările și capacitatea necesară preluării traficului și transferării către majoritatea destinațiilor naționale de telefonie fixă și mobilă. În același timp, analiza datelor a arătat că, în condițiile în care este nevoie de transferat un volum mic de trafic, este preferat serviciul de tranzit național al Telekom Romania Communications S.A.

Tabelul nr. 3.4. – Beneficiarii serviciilor de tranzit național furnizate de Telekom Romania Communications S.A. în anul 2017 și alternativele existente pe piață

Nr.	Beneficiar tranzit național furnizat de TKR	Trafic tranzit național furnizat de TKR 2017 (mil. minute)	Alternative la tranzitul național furnizat de TKR (furnizori cu care există interconectări directe sau care oferă servicii de tranzit național) *
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8		✕	
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
TOTAL		102,03	

* Cu verde, sunt evidențiate interconectările directe cu alți furnizori de servicii de tranzit

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

Analizând principalii clienți ai Telekom Romania Communications S.A., precum și destinațiile apelurilor pentru serviciile de tranzit național furnizate de acesta, a rezultat că, în perioada 2016 – 2017, când volumul pieței a început să crească, marea majoritate a acestui trafic (✕%, respectiv ✕ milioane minute, în anul 2017) a fost realizat către și de la destinația Lycamobile S.R.L. (în principal, pentru relațiile ✕ - Lycamobile), Lycamobile S.R.L. fiind operator de rețele mobile virtuale (MVNO) pe rețeaua Telekom Romania Mobile Communications S.A., operator de telefonie mobilă din Grupul Telekom Romania.

Din răspunsurile primite de la reprezentanții Lycamobile S.R.L., în perioada imediat următoare, va fi încheiat contractul de interconectare directă cu ✕, iar cu ✕ urmează a fi inițiate negocieri pentru realizare interconectării directe pentru apeluri de voce în orizontul de timp al analizei de piață, ceea ce este de așteptat să conducă la scăderea considerabilă a cotei de piață a Telekom Romania Communications S.A.

În același timp, Lycamobile S.R.L. are legături de interconectare directă cu ✕, care, cu toate că nu furnizează și nici nu intenționează să furnizeze servicii de tranzit național, este al doilea cel mai important furnizor de servicii de tranzit internațional de intrare, dinspre o rețea din afara României către o rețea publică din România, implicit către Lycamobile S.R.L.

De asemenea, în contextul în care foarte mulți operatori au declarat că „prețurile oferite de alți operatori străini interconectați deja cu operatorii de rețele publice din România (în cazul de față cu ✕) sunt suficient de competitive”, serviciile furnizate de aceștia pot fi considerate alternative reale la tranzitul național furnizat de Telekom Romania Communications S.A., pentru anumite destinații devenind chiar o practică. De exemplu, ✕, al ✕ operator ca mărime în funcție de numărul de abonați pe piața serviciilor de telefonie la puncte fixe, utilizează ca soluție tehnică pentru terminarea apelurilor în rețeaua Lycamobile S.R.L. tranzitul furnizat de transportatori care dețin servere în afara României, la tarife mai mici decât cele practicate de Telekom Romania Communications S.A.

O analiză a structurii serviciilor de tranzit național în funcție de destinația finală a apelurilor, arată că în contextul unui număr mare de utilizatori de servicii de telefonie la puncte mobile (mai mult de 22 milioane de cartele SIM active la finalul lui 2017), o parte importantă din traficul realizat de utilizatorii furnizorilor alternativi este direcționat către rețelele publice mobile, astfel încât asigurarea finalizării apelurilor către aceste rețele este extrem de importantă pentru ca un furnizor să fie competitiv pe piață.

În semestrul I 2018, din traficul total tranzitat la nivel național prin rețele publice din România (78,9 milioane minute), 70% a fost tranzitat către rețelele publice mobile, 43% din acest trafic fiind transportat prin alte rețele decât Telekom Romania Communications S.A. Însă, acesta din urmă furnizează servicii de tranzit național în principal către destinația Lycamobile S.R.L. (≈) și mai puțin către celelalte rețele publice mobile, pentru care există pe piață cel puțin 3 furnizori alternativi activi de tranzit național, respectiv Digital Cable Systems S.A., GTS Telecom S.R.L. sau Media Sat S.R.L.

În ceea ce privește serviciile de tranzit național către alte rețele publice fixe, volumul total de trafic a scăzut semnificativ în perioada analizată (de la 135,0 milioane minute în anul 2013 la 46,8 milioane minute în anul 2017), același trend negativ înregistrând și traficul de tranzit al Telekom Romania Communications S.A. către aceste rețele, care mai reprezintă doar 25% din total trafic tranzitat către alte rețele publice fixe. Mai precis, traficul de tranzit al Telekom Romania Communications S.A. a scăzut de mai mult de ≈ ori în anul 2017 (≈ milioane minute) față de anul 2013 (≈ milioane minute), în beneficiul furnizorilor alternativi de tranzit, în special ≈, care și-a ≈ traficul de tranzit, și ≈, care a cunoscut o creștere cu aproape ≈.

Tabelul nr. 3.5. – Evoluția pieței serviciilor de tranzit național furnizate de către principalii operatori către rețele publice fixe și, respectiv, mobile, în perioada 2013 – semestrul I 2018

Trafic de tranzit național*	2013	2014	2015	2016	2017	sem I 2018
Volum total trafic către rețele publice fixe (mil.), din care:	134,98	60,76	36,77	41,52	46,77	24,04
Digital Cable Systems						
GTS Telecom						
Media Sat						
Prime Telecom			≈			
Telekom Romania Communications						
Alți furnizori de tranzit						
Volum total trafic către rețele publice mobile (mil.), din care:	57,11	56,73	52,32	102,35	121,32	54,86
Digital Cable Systems						
GTS Telecom						
Media Sat			≈			
Telekom Romania Communications						
Alți furnizori de tranzit						

* Ponderea traficului de tranzit național furnizat de operatorii din Grupul Telekom Romania către și de la destinații din Grupul Telekom Romania (adică trafic în grup) în total trafic de tranzit național este mai mică de 5%, astfel încât influența asupra rezultatelor analizei, dacă excludem acest trafic, este nesemnificativă.

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

Având în vedere aceste aspecte, rezultă că există alternative viabile la serviciile de tranzit național ale Telekom Romania Communications S.A. pentru furnizorii de servicii de telefonie care doresc să asigure conectivitate între utilizatorii de servicii de telefonie din România.

Bariere la schimbarea furnizorului

ANCOM a cercetat măsura în care clienții pot migra către surse alternative de achiziționare a serviciilor utilizate în prezent, determinate în principal de problemele care pot apărea la momentul schimbării furnizorilor de servicii de tranzit.

În cazul pieței de tranzit, cum a fost precizat și anterior, trebuie remarcat faptul că un operator nu își dezvoltă propria rețea pentru a furniza exclusiv servicii de tranzit național; acestea sunt complementare furnizării activității principale a operatorilor pe piețele aferente serviciilor de telefonie. Astfel, nu se poate afirma că există costuri semnificative de schimbare pentru operatorul solicitant,

deoarece, odată ce operatorul are legături de interconectare cu mai mulți operatori eligibili de tranzit, acesta poate alege cu ușurință cu cine vrea să tranziteze fără a suporta o creștere semnificativă a costurilor.

De asemenea, schimbarea unui furnizor de tranzit nu implica automat rezilierea contractului de tranzit, existând posibilitatea ca fiecare dintre aceste parteneriate să poată fi (re)activat în funcție de costul de oportunitate. La finalul anului 2017, cel puțin 15 operatori alternativi aveau încheiate contracte cu 2 sau mai mulți furnizori de servicii de tranzit.

În același timp, potrivit prevederilor art. 31 alin. (11) din Decizia președintelui ANRC nr.147/2002¹⁵, durata acordului de interconectare se stabilește prin negociere între părți, iar în toate cazurile, acordul nu va putea fi încheiat pe o durată mai mică de 3 ani, dacă Beneficiarul solicită încheierea pe o durată de cel puțin 3 ani. În plus, în Oferta de Referință pentru Interconectare a Telekom Romania Communications S.A. se stipulează că acordul de interconectare se prelungește automat pentru perioade succesive de un an, dacă niciuna dintre părți nu notifică celeilalte intenția de încetare a acordului cu cel puțin trei luni înainte de expirarea perioadei de valabilitate a acestuia. Dar, în mod obișnuit, este puțin probabil ca existența unor astfel de acorduri să limiteze numărul celor care doresc schimbarea furnizorului de servicii de tranzit.

Mai mult, așa cum s-a menționat și anterior, furnizorii alternativi de servicii de tranzit național dispun de interconectările și capacitatea necesare preluării traficului și transferării către majoritatea destinațiilor naționale de telefonie fixă și mobilă și, prin urmare, sunt în măsură să ofere un substitut complet pentru serviciile de tranzit la nivel național, furnizate de operatorul fost monopolist. Totodată, având în vedere că mai puțin de 10% din apelurile originare în România se termină în rețeaua fixă Telekom Romania Communications S.A., din punct de vedere economic, este la fel de eficientă utilizarea serviciilor de tranzit oferite de Telekom Romania Communications S.A., cât și a serviciilor de tranzit oferite de furnizorii alternativi pentru terminarea traficului în rețeaua Telekom. În plus, din răspunsul Lycamobile S.R.L. (cel mai important client al Telekom Romania Communications S.A. și în rețeaua căruia ajung cele mai multe din apelurile tranzitate la nivel național) la întrebările adresate de Autoritate, a rezultat că nu există bariere în calea schimbării/rezilierii/suspendării/utilizării parțiale a contractului cu furnizorul actual de servicii de tranzit, decizia de a utiliza serviciile furnizorului fost monopolist fiind una de oportunitate. Lycamobile S.R.L. a mai precizat că, în viitorul apropiat, urmează să finalizeze interconectarea directă pentru apeluri de voce cu Orange România S.A. și a inițiat discuțiile pentru interconectarea directă cu Vodafone România S.A.

Prin urmare, având în vedere cele de mai sus, se poate prezuma că barierele la schimbarea furnizorului de servicii de tranzit sunt de așteptat să fie din ce în ce mai reduse, în orizontul de timp al analizei.

Pe baza aspectelor prezentate mai sus și în contextul actual al pieței din România, caracterizate de concurență la nivel de infrastructuri, se poate concluziona că barierele structurale și netranzitorii la intrarea pe piața furnizării serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor, deși există, nu mai sunt semnificative.

3.2.2. Dinamica pieței de tranzit – tendința către concurență efectivă

Cel de-al doilea criteriu urmărește evaluarea măsurii în care piața analizată prezintă caracteristicile care să indice evoluția acesteia către concurență efectivă, în absența unor reglementări *ex ante*.

Conform datelor disponibile, la data de 31 decembrie 2017, existau opt operatori care furnizau servicii de tranzit național comutat în România: Telekom Romania Communications S.A., GTS Telecom S.R.L., Digital Cable Systems S.R.L., Net-Connect Communications S.R.L., Media Sat S.R.L., Prime Telecom S.R.L., Trans Tel Services S.R.L. și Nooh Media S.R.L.

¹⁵ Decizia președintelui Autorității Naționale de Reglementare în Comunicații nr. 147/2002 privind principiile și condițiile ofertei de referință pentru interconectarea cu rețeaua publică de telefonie fixă, cu modificările și completările ulterioare

Volumul pieței serviciilor de tranzit național

Așa cum se poate observa din tabelul nr. 3.6, în comparație cu anul 2013, în anul 2017 piața serviciilor de tranzit național a înregistrat o scădere cu 12,5% a volumului total (15% dacă se exclude traficul de tranzit intra-grupul Telekom Romania), fiind important de observat caracterul volatil al acestei piețe, al cărei volum s-a înjumătățit în anul 2015, creșterea ulterioară fiind datorată în cea mai mare parte intrării pe piața din România a operatorului Lycamobile S.R.L., MVNO pe rețeaua Telekom Romania Mobile Communications S.A., accesul către și de la această destinație realizându-se în principal prin serviciile de tranzit ale Telekom Romania Communications S.A. Practic, în anul 2017, $\times$ din volumul traficului de tranzit național și $\times\%$ din traficul de tranzit național furnizat de Telekom Romania Communications S.A. este către și de la destinația Lycamobile S.R.L., respectiv $\times$ milioane minute.

De asemenea, din punct de vedere al structurii pieței în funcție de destinațiile serviciilor de tranzit, în ceea ce privește serviciile de tranzit național către alte rețele publice fixe, volumul total de trafic a scăzut semnificativ în perioada analizată (de la 135,0 milioane minute în anul 2013 la 46,8 milioane minute în anul 2017), același trend negativ înregistrând și traficul de tranzit al Telekom Romania Communications S.A. către aceste rețele, care mai reprezintă doar $\times\%$ din total trafic tranzitat către alte rețele publice fixe. Mai precis, traficul de tranzit al Telekom Romania Communications S.A. a scăzut de mai mult de $\times$ ori în anul 2017 ($\times$ milioane minute) față de anul 2013 ($\times$ milioane minute), în beneficiul furnizorilor alternativi de tranzit, în special $\times$, care și-a $\times$ traficul de tranzit, și $\times$, care a cunoscut o creștere cu aproape $\times$. În semestrul I 2018 au fost raportate date de către 6 furnizori alternativi, iar volumele de trafic s-au menținut la un nivel relativ constant față de semestrul II 2017.

Mai mult, din analiza datelor rezultă că volumele de trafic ale furnizorilor alternativi de servicii de tranzit național către rețelele publice mobile au crescut semnificativ în anul 2017 comparativ cu 2013, în special $\times$ de aproape $\times$ ori, $\times$ de $\times$ ori și $\times$ de $\times$ ori, în timp ce creșterea Telekom Romania Communications S.A. este susținută exclusiv de parteneriatul cu Lycamobile S.R.L. Evoluția ascendentă a furnizorilor alternativi este confirmată și de datele raportate de cei 5 furnizori activi în semestrul I 2018, când volumul traficului de tranzit național către rețelele mobile realizat de către aceștia a crescut cu 51,9% față de semestrul II 2017 și, respectiv, cu 51,6% față de semestrul I 2017.

Tabelul nr. 3.6. – Evoluția serviciilor de tranzit național furnizate de către principalii operatori către rețelele publice fixe și, respectiv, mobile, în perioada 2013 – sem I 2018

Servicii de tranzit național	2013	2014	2015	2016	2017	sem I 2018
Volum total tranzit național (mil.), din care:	192,08	117,49	89,09	143,87	168,09	78,90
Digital Cable Systems						
GTS Telecom						
Media Sat				$\times$		
Prime Telecom						
Telekom Romania Communications						
Alți furnizori de tranzit						
Volum total către rețele publice mobile (mil.), din care:	57,11	56,73	52,32	102,35	121,32	54,86
Digital Cable Systems						
GTS Telecom						
Media Sat				$\times$		
Telekom Romania Communications						
Alți furnizori de tranzit						
Volum total către rețele publice fixe (mil.), din care:	134,98	60,76	36,77	41,52	46,77	24,04

Digital Cable Systems

GTS Telecom

Media Sat

Prime Telecom

Telekom Romania Communications

Alți furnizori de tranzit

✂

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

Cotele de piață și evoluția acestora

Analizând structura pieței, se observă că, în perioada 2013 – 2017, cota de piață a Telekom Romania Communications S.A., calculată în funcție de volumul de trafic tranzitat, fără traficul de tranzit intra-grup, a înregistrat valori oscilante, cu scăderi și creșteri de la o perioadă la alta, ajungând la ✂ în 2017 în creștere față de 2013, dar în scădere cu ✂ p.p. față de 2016. Cele mai recente date arată că scăderea accentuată a continuat și în semestrul I 2018, cota de piață a Telekom Romania Communications S.A. coborând sub ✂%. În același timp, datele arată că, în cazul în care excludem traficul de tranzit național furnizat de Telekom Romania Communications S.A. către și de la destinația Lycamobile S.R.L., cota acestuia ar scădea la ✂%, la nivelul anului 2017.

În același timp, cota de piață în funcție de venituri, deși a urmat același trend oscilant, s-a menținut aproape constantă, ✂%, în anul 2017 față de ✂%, în anul 2013.

Tabelul nr. 3.7. – Evoluția cotelor de piață aferente furnizorilor de servicii de tranzit național, în funcție de numărul de minute și de venituri, în perioada 2013 – 2017

a) Inclusiv traficul de tranzit intra – grup Telekom

Nume furnizor	2013		2014		2015		2016		2017	
	% minute	% venituri	% minute	% venituri	% minute	% venituri	% minute	% venituri	% minute	% venituri
Alizee Telecom Network										
Digital Cable Systems										
GTS Telecom										
Media SAT										
Net-Connect Communications										
Net-Connect Internet										
Nobel Romania										
Nooh Media										
Prime Telecom										
Telcor Communications										
Telekom Romania Communications										
Telemax Voice										
Trans Tel Services										
Vialtex Prodcum										

✂

b) Fără traficul de tranzit intra – grup Telekom

Nume furnizor	2013		2014		2015		2016		2017	
	% minute	% venituri	% minute	% venituri	% minute	% venituri	% minute	% venituri	% minute	% venituri
Alizee Telecom Network										
Digital Cable Systems										
Gts Telecom										
Media Sat										
Net-Connect Communications										
Net-Connect Internet										
Nobel Romania										
Nooh Media										
Prime Telecom										
Telcor Communications										
Telekom Romania Communications										
Telemax Voice										
Trans Tel Services										
Vialtex Prodcom										

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

Așa cum rezultă din datele de mai sus, cei opt furnizori alternativi de servicii de tranzit național dețineau la sfârșitul anului 2017 o cotă de piață de aproape x% din volumul total de trafic tranzitat, iar primii doi furnizori alternativi, x și x, aveau x, respectiv x din piață.

În comparație cu analiza de piață anterioară, când, la nivelul anului 2012, x din traficul de tranzit național furnizat la nivel de gros era achiziționat de Telekom Romania Communications S.A. de la x pentru a termina apeluri în rețeaua x (societate care avea încheiat la sfârșitul anului 2012 un singur contract de interconectare directă, respectiv cu societatea x, cu care, de altfel, era în același grup și acționa în mod coordonat pe piața cu amănuntul) și x din traficul de tranzit național al x era furnizat Telekom Romania Communications S.A. către destinația x, în anul 2017, majoritatea traficului tranzitat prin rețeaua Telekom Romania Communications S.A. este către și de la destinația Lycamobile S.R.L. Ieșirea de pe piață a x la sfârșitul anului 2014 a avut ca rezultat scăderea volumului de trafic de tranzit național realizat de x, cota de piață a x ajungând la x în anul 2015 de la x în anul 2013. Ulterior, în anul 2017, x din volumul traficului de tranzit național și x din traficul de tranzit național furnizat de Telekom Romania Communications S.A. este către și de la destinația Lycamobile S.R.L. (x milioane minute tranzitate de la x către Lycamobile S.R.L. și x milioane tranzitate de la Lycamobile S.R.L. în proporție de x către x), date care susțin astfel și mai mult caracterul volatil al acestei piețe.

Tabelul nr. 3.8. – Cotele de piață aferente serviciilor de tranzit național furnizate de Telekom Romania Communications S.A., cu și fără traficul către și de la destinația Lycamobile, în anul 2017

Nume furnizor	2017 minute (TKR cu LYCA)	%	2017 minute (TKR fără LYCA)	%
Total trafic TRANZIT NAȚIONAL	160.742.821	100%	80.340.519	100%
Digital Cable Systems				
GTS Telecom				
Media Sat				
Net-Connect Communications		✂		
Nobel Romania				
Nooh Media				
Prime Telecom				
Telekom Romania Communications				
Trans Tel Services				

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

Figura nr. 3.1. – Cotele de piață aferente pieței serviciilor de tranzit național, în anul 2017

✂

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

Astfel, cum se poate vedea în figura de mai sus, cota de piață de peste ✂ a Telekom Romania Communications S.A. din ultima perioadă este datorată, în cea mai mare măsură, furnizării de servicii de tranzit național către Lycamobile S.R.L. Conform răspunsului Lycamobile S.R.L., utilizarea exclusivă a serviciilor de tranzit furnizate de Telekom Romania Communications S.A. este motivată de facilitarea intrării, acomodării și integrării pe piața comunicațiilor din România, dat fiind contractul de MVNO încheiat cu Telekom Romania Communications S.A., parte a Grupului Telekom. De altfel, practica Grupului Lycamobile în momentul intrării pe o piață nouă este de a utiliza în primă fază serviciile de tranzit ale operatorului gazdă pentru serviciile de MVNO pe care le furnizează, exemple în acest sens fiind și Australia, Portugalia, Franța, Olanda, Macedonia, Polonia sau Elveția.

În prezent, în afară de Telekom Romania Communications S.A. și Telekom Romania Mobile Communications S.A., Lycamobile S.R.L. a încheiat un singur acord de interconectare directă pentru

apeluri de voce, respectiv cu ∞ . Pe de altă parte, din discuțiile purtate cu reprezentanții Lycamobile S.R.L., este important de menționat că se are în vedere încheierea unor contracte de interconectare și cu alți operatori. În ceea ce privește relația cu ∞ , sunt deja negocieri avansate pentru finalizarea interconectării directe pentru fluxurile de apeluri de voce. Mai mult, în orizontul de timp al analizei de piață, Lycamobile S.R.L. va iniția discuții și cu ∞ pentru încheierea unui contract de interconectare directă pentru apelurile de voce. De altfel, Lycamobile S.R.L. și-a exprimat preferința pentru interconectarea directă în locul serviciilor de tranzit. În acest context, în cazul foarte probabil al încheierii unui acord de interconectare directă pentru apeluri de voce cu ∞ , este de așteptat ca volumul de trafic de tranzit național realizat de Telekom Romania Communications S.A., precum și cota de piață a acestuia, să scadă considerabil.

De asemenea, în plus față de cazul particular al Lycamobile S.R.L., există indicii care arată că, în orizontul de timp al analizei, operatorii alternativi de servicii de tranzit național au posibilitatea să-și îmbunătățească semnificativ poziția pe piață, ținând cont de numărul de contracte de interconectare încheiate de aceștia atât cu operatorii alternativi de rețele publice fixe, cât și cu operatorii de rețele publice mobile, fapt confirmat și de evoluția ascendentă a cotelor de piață ale acestora, evidențiată în tabelul 3.7. de mai sus.

Tarifele serviciilor de tranzit național

Graficul de mai jos prezintă tarifele practicate în prezent pentru furnizarea serviciilor de tranzit național de către principalii operatori alternativi (GTS Telecom S.R.L., Digital Cable Systems S.A., Media Sat S.R.L. și Prime Telecom S.R.L.) în raport cu tariful reglementat. Se poate astfel observa că operatorii alternativi nu practică tarife unitare, acestea fiind diferite pentru fiecare beneficiar, în funcție de destinații sau volumul de trafic, dar relativ constante în perioada supusă analizei.

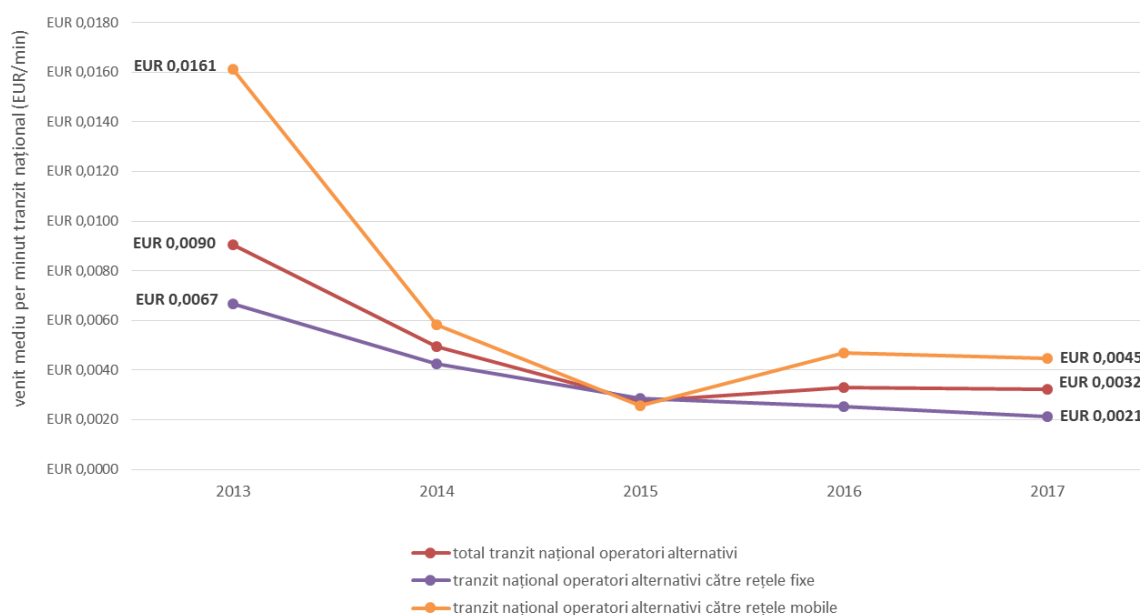
Figura nr. 3.2. – Tarifele principalilor furnizori ai serviciilor de tranzit național raportate la tariful reglementat practicat de Telekom Romania Communications S.A.

∞

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

De asemenea, a rezultat că, în general, operatorii alternativi practică tarife mai mici decât tariful reglementat, chiar și de ∞ ori mai mici în cazul ∞ (în particular, în relația cu operatorii de rețele mobile) sau ∞ în cazul ∞ și ∞ . Acest lucru se reflectă și în nivelul veniturilor medii realizate de către furnizorii alternativi de tranzit național, care au scăzut semnificativ în perioada 2013 – 2017, cum se poate observa și în figura nr. 3.3.

Figura nr. 3.3. – Venitul mediu pentru un minut de tranzit național. Evoluție în perioada 2013 – 2017.

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

Astfel, pe baza acestor informații coroborate cu volumele de trafic de tranzit național în creștere, se poate concluziona că operatorii alternativi au reușit să atragă un număr semnificativ de operatori cărora să le poată oferi servicii de tranzit național, în condiții economice mai atractive decât cele reglementate.

Prin urmare, evoluția veniturilor medii și a tarifelor practicate în ultima perioadă denotă faptul că operatorii alternativi reușesc să concureze cu operatorul fost monopolist, pe piața serviciilor de tranzit național, oferind alternative viabile, ceea ce oferă indicii că piața evoluează către concurență efectivă în perioada de timp supusă analizei.

Constrângeri concurențiale

Principala constrângere concurențială asupra operatorilor care furnizează servicii de tranzit național este determinată de serviciile de interconectare directă. Astfel, pe măsură ce volumul de trafic crește, este foarte probabil ca operatorii care solicită în prezent servicii de tranzit național să stabilească o legătură de interconectare directă cu operatorul în rețeaua căruia dorește să termine/transfere apeluri.

În cazul particular al serviciilor de tranzit către rețelele mobile, este important de menționat că principalii operatori de rețele fixe au stabilit legături de interconectare cu toți operatorii de rețelele mobile, creându-se astfel stimulente pentru o utilizare/încărcare eficientă a acestor circuite, inclusiv cu servicii de tranzit, deoarece acestea generează venituri suplimentare fără a genera costuri semnificative.

În acest context, trebuie de asemenea remarcat că majoritatea traficului între rețelele din România (99,4% în anul 2017) este schimbat direct între furnizorii de servicii de origine și de terminare a apelurilor, fără a fi nevoie decât într-o foarte mică măsură de servicii de tranzit național, fapt demonstrat și de volumul mic al acestui tip de trafic. Serviciile de tranzit național sunt încă necesare pentru traficul care provine sau se termină în rețelele furnizorilor alternativi mai mici, dar ponderea acestuia în total trafic schimbat la nivelul furnizorilor de servicii de telefonie este nesemnificativă și în scădere în raport cu perioada precedentă de analiză (0,6% în anul 2017 față de 2,0% la nivelul anului 2012).

Tabelul nr. 3.9. – Ponderea tranzitului național în total trafic originat și terminat în rețelele operatorilor din România. Evoluție în perioada 2011 – 2017.

perioada	volum trafic originat și terminat în rețelele operatorilor din RO (minute)	tranzit național (minute)	% tranzit / volum trafic
2011	10.540	213	2,1%
2012	11.062	217	2,0%
2013	12.011	192	1,6%
2014	15.418	117	0,8%
2015	21.863	89	0,4%
2016	27.355	143	0,5%
2017	29.726	168	0,6%

Sursă: ANCOM, potrivit datelor raportate de furnizori.

Prin urmare, ANCOM consideră că interconectarea directă exercită o presiune concurențială semnificativă asupra serviciilor de tranzit, creșterea volumului de trafic schimbat prin interconectare directă fiind una dintre principalele schimbări cu implicații directe pe piața serviciilor de tranzit național.

De asemenea, având în vedere că tarifele practicate de către unii dintre transportatorii internaționali pentru terminarea apelurilor în rețelele fixe și mobile din România sunt mai mici decât tarifele reglementate, practicate de Telekom Romania Communications S.A. pentru serviciile de terminare/tranzit, există tendința de a înlocui serviciile de tranzit național achizitionate de la Telekom Romania Communications S.A. pentru terminarea apelurilor în România, cu serviciile de tranzit ale transportatorilor internaționali furnizate la pachet cu serviciul de terminare. Referitor la această practică, mai mulți operatori alternativi au susținut, în răspunsul la chestionar, că „prețurile oferite de alți operatori străini interconectați deja cu operatorii de rețele publice din România sunt suficient de competitive”.

Progresele tehnologice previzibile

ANCOM a analizat evoluțiile tehnologice previzibile care ar putea modifica dinamica concurențială a pieței relevante a serviciilor de tranzit și a luat în considerare modul în care aceste evoluții ar putea avea un impact asupra pieței.

În primul rând, Telekom Romania Communications S.A. se află, potrivit informațiilor deținute de Autoritate, într-un proces de migrare de la o rețea PSTN (organizată pe trei niveluri ierarhice - național, regional și local, pe baza a 70 de comutatoare locale, 10 comutatoare de tranzit național și 2 comutatoare de tranzit internațional) către o rețea IMS bazată pe IP în integralitate, implementată pe 3 niveluri de arhitectură: nivelul acces (incluzând switch-uri, routere, media gateway-uri, MSAN-uri, SBC-uri etc.), nivelul control (servere cu rol de controler pentru semnalizare), respectiv nivelul aplicație (care conține servere de aplicație care furnizează servicii prin SIP) și va include funcții suport de tip OSS/BSS. Potrivit declarației operatorului, „Sistemul IMS este implementat conform standardelor TISPAN și asigură servicii VoIP peste conexiuni broadband (ADSL/VDSL sau ONT) prin utilizare protocol SIP și interconectare cu rețele PSTN (SS7) sau SIP”.

În plus, este important de menționat că, la finalul anului 2017, erau încheiate 276 de contracte de interconectare, din care 145 pe tehnologie TDM, majoritatea fiind între sau cu operatorii mari, iar 131 pe tehnologie IP, în principal încheiate între operatorii mici din piață.

De asemenea, **începând cu data de 1 mai 2019**, furnizorii desemnați cu putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe și, respectiv, piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, vor avea obligația de a oferi interconectare IP, conform cerințelor tehnice armonizate la nivel național, în condiții de transparență, nediscriminare și de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri, conform prevederilor din deciziile individuale de desemnare în vigoare.

Astfel, costul implementării unei rețele de tranzit va scădea pe măsură ce va crește ponderea traficului de voce gestionat pe platforme IP și gradul de migrare a interconectărilor existente la IP. Mai mult, răspândirea tehnologiilor bazate pe IP, care permit servicii convergente pe același suport de rețea,

crează oportunitatea unor venituri și determină orientarea operatorilor către reducerea costurilor de implementare și operare, prin dezvoltarea unor noi modele de afaceri/investiții.

În ansamblu, fenomenul de migrare către rețele „all IP” presupune redefinirea topologiilor de rețea, ceea ce implică anumite schimbări în materie de infrastructură, schimbări legate de ierarhia și funcționalitatea nodurilor de rețea și va conduce la redefinirea punctelor de acces și interconectare. Practic, trecerea de la rețele bazate pe comutație de circuite la rețele bazate pe comutație de pachete se concretizează în creșterea ponderii funcțiilor de rețea, implementate la nivel software și reducerea numărului de echipamente dedicate îndeplinirii unor asemenea funcții, prin implementarea unei arhitecturi de rețea bazate pe un singur nivel fizic, determinând economii de costuri (prin evitarea implementării de media gateway-uri utilizate pentru conversia de la TDM la protocoale IP și vice-versa) și creșterea performanțelor tehnice ale rețelei în ansamblu (reducerea întârzierii de transmitere a pachetelor – „delay”).

Cel mai probabil, interconectarea traficului de voce va avea loc în puncte IP tot mai centralizate, unde costurile de interconectare cu alte rețele vor fi mai mici. În plus, furnizarea de servicii de voce prin intermediul unei rețele IP partajate oferă, de asemenea, economii de scop mai mari furnizorilor de servicii, având în vedere că toate tipurile de trafic IP pot fi predate în același punct de interconectare între două rețele. Aceasta înseamnă că rețelele IP vor suporta mai multe servicii, iar costurile de interconectare și de transfer vor fi partajate.

În acest sens a fost și răspunsul unuia dintre operatori alternativi, care a precizat că *„investițiile implicate de furnizarea serviciilor de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte fixe folosind tehnologia IP sunt semnificativ mai mici la nivelul tuturor resurselor implicate (costurile cu echipamentele, manopera, timp de implementare etc.) comparativ cu investițiile necesare în vederea oferirii serviciilor de interconectare utilizând legături de interconectare de 2 Mbps, respectiv STM1”*.

Prin urmare, se poate estima că implementarea interconectării IP va facilita evoluția pieței relevante a serviciilor de tranzit către concurență efectivă în perioada de timp supusă analizei.

În concluzie, din analiza celui de-al doilea criteriu, ANCOM consideră că există factori semnificativi și suficienți care să indice o evoluție a pieței de servicii de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie către concurență efectivă în perioada de timp supusă analizei, în contextul unui volum al pieței mic, în scădere, al unei cereri neatractive și al existenței unor alternative viabile la serviciile Telekom Romania Communications S.A., mai ales dacă se au în vedere tarifele practicate de către operatorii alternativi, în general semnificativ mai mici decât cele maxime reglementate, a presiunii concurențiale semnificative determinate de interconectarea directă, și, nu în ultimul rând, datorită dezvoltării previzibile a interconectării IP.

3.2.3. Eficiența aplicării legii concurenței

Având în vedere că exigențele celui de-al doilea criteriu nu sunt îndeplinite, nu mai este necesară analizarea măsurii în care aplicarea în mod exclusiv a legislației concurenței nu este suficientă pentru remedierea problemelor concurențiale.

3.3. Concluzii cu privire la aplicarea „testului celor trei criterii” pe piața serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie

În cadrul acestui capitol, ANCOM a prezentat rezultatele analizei în ceea ce privește măsura în care piața serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie se mai justifică a fi considerată susceptibilă pentru reglementare *ex ante*, pe baza aplicării cumulative a testului celor trei criterii. Întrucât, în urma analizei, **piața relevantă identificată nu îndeplinește al doilea criteriu, aceasta nu mai este susceptibilă pentru reglementare *ex ante***.

3.4. Piața serviciilor de tranzit comutat al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 în rețeaua Telekom Romania Communications S.A.

Decizia președintelui ANC nr. 1.023/2008 a stabilit condițiile tehnice și economice referitoare la conectarea rețelelor publice de telefonie cu SNUAU. Astfel, în conformitate cu această reglementare, realizarea comunicațiilor către SNUAU se face prin tranzitarea rețelei operate de Telekom Romania Communications S.A., acest operator fiind desemnat, din rațiuni de ordin tehnic, economic și de urgență a implementării soluției de localizare, ca unicul furnizor conectat la SNUAU, fiind obligat să ofere servicii de tranzit comutat al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 tuturor furnizorilor de rețele publice de telefonie. Prin urmare, în orizontul de timp al analizei de piață nu există premisele necesare ca piața să evolueze către concurență, având în vedere barierele de ordin legal existente.

Pe de altă parte, reglementarea menționată conține norme complexe în ceea ce privește furnizarea de servicii de tranzit al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112. Astfel, sunt stabilite toate condițiile tehnice și economice (inclusiv în ceea ce privește nivelul tarifelor) pentru furnizarea serviciilor de tranzit al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112, prin intermediul rețelei Telekom Romania Communications S.A.

Mai mult, deși serviciul de tranzit comutat al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 este furnizat tuturor celorlalți operatori de rețele publice de telefonie, tarifele pentru furnizarea serviciului sunt percepute administratorului SNUAU – Serviciul de Telecomunicații Speciale, în conformitate cu dispozițiile legale în vigoare.

Având în vedere aceste aspecte, **ANCOM nu definește piața serviciilor de tranzit al apelurilor către numărul unic pentru apeluri de urgență 112 ca fiind susceptibilă pentru reglementare *ex ante***, deoarece problemele concurențiale identificate sunt remediate de legislația specială care reglementează comunicațiile către SNUAU.

CAPITOLUL IV

Retragerea obligațiilor impuse în sarcina societății Telekom Romania Communications S.A. pe piața serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor

Potrivit prevederilor art. 16 alin. (3) din Directiva-cadru, autoritățile de reglementare în domeniul comunicațiilor electronice trebuie să retragă obligațiile impuse dacă, în urma realizării unei analize, rezultă că pe piețele respective există concurență. Cu atât mai mult în cazul în care piețele reglementate nu mai prezintă caracteristici care pot justifica impunerea de măsuri *ex ante*, obligațiile specifice impuse anterior în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă trebuie retrase, astfel cum dispune și art. 93 alin. (3) teza I din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011. Prin urmare, având în vedere că piața serviciilor de tranzit comutat al apelurilor nu mai este considerată o piață relevantă pentru reglementare *ex ante*, furnizorii alternativi beneficiari ai serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor având acces la soluții alternative pe o piață de un volum foarte mic, aflată în scădere, rezultă că măsurile de reglementare impuse anterior societății Telekom Romania Communications S.A. trebuie retrase.

Astfel, următoarele obligații specifice, menținute, conform analizei de piață precedente, în sarcina societății Telekom Romania Communications S.A., prin Decizia președintelui ANCOM nr. 1/2014¹⁶, vor fi retrase:

- obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate;
- obligația de transparentă;
- obligația de nediscriminare;
- obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri.

În general, atunci când sunt retrase anumite obligații impuse în sarcina unui furnizor cu putere semnificativă, este necesar ca operatorii care au calitatea de cumpărători și sunt afectați de această măsură să cunoască din timp schimbările intervenite pe piață. Astfel, ceilalți operatori ar putea avea nevoie de o perioadă de adaptare a planurilor lor de afaceri pentru a putea răspunde posibilelor schimbări ale tarifelor serviciilor de tranzit național al apelurilor în rețeaua publică de telefonie sau chiar încetării furnizării acestor servicii. Potrivit dispozițiilor art. 93 alin. (3) teza a-II-a din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, *„Decizia președintelui ANCOM prin care se retrag obligații impuse unui furnizor de rețele sau de servicii de comunicații electronice va stabili un termen corespunzător de la care încetează obligațiile respective, pentru a permite persoanelor care sunt afectate prin luarea acestei măsuri să se adapteze la noile condiții”*.

4.1. Intrarea în vigoare a retragerii obligațiilor

ANCOM consideră că o perioadă de tranziție de un an pentru **menținerea obligației Telekom Romania Communications S.A. de a acorda accesul beneficiarilor actuali** la servicii de tranzit comutat, cu respectarea tuturor condițiilor stabilite în prezent prin Decizia președintelui ANCOM nr. 1/2014 și art. 3 al Deciziei președintelui ANCOM nr. 366/2014, referitor la tarife, reprezintă un termen rezonabil în care furnizorii care achiziționează în prezent servicii de tranzit comutat al apelurilor de la societatea Telekom Romania Communications S.A. pot negocia, pe baze comerciale, achiziționarea în continuare a acestor servicii sau pot opta pentru contractarea lor de la furnizori alternativi de servicii de tranzit național, care dispun de acordurile de interconectare și capacitatea necesare preluării traficului și transferării acestuia către majoritatea destinațiilor naționale de telefonie fixă și mobilă.

În plus, termenul de tranziție de un an de la momentul intrării în vigoare a deciziei, permite furnizorilor care achiziționează în prezent servicii de tranzit comutat al apelurilor de la operatorul fost monopolist să negocieze, să încheie și să implementeze acorduri de interconectare directă, utilizând tehnologia IP, cu furnizorii cu care în prezent sunt interconectați indirect, prin tranzitarea rețelei Telekom.

¹⁶ Decizia președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații nr. 1/2014 privind desemnarea S.C. Romtelecom S.A. ca furnizor cu putere semnificativă pe piața serviciilor de tranzit național comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie